

Dítě předškolního věku v perspektivě budoucích učitelů mateřských škol

Bc. Ivona Válková

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivona Válková**
Osobní číslo: **H18422**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Dítě předškolního věku v perspektivě budoucích učitelů mateřských škol**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zaměřené na učitele mateřských škol a jejich profesní přípravu.
Vymezení teoretických východisek o názorech studentů učitelství pro mateřské školy na dítě předškolního věku.
Příprava metodiky empirické části práce, zpracování výzkumných cílů a výzkumných otázek.
Realizace kvantitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím dotazníku pro studenty učitelství.
Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a formulace závěrů výzkumu.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Barnett, W. S. (2008). *Preschool education and its lasting effects: Research and policy implications*. Rutgers: The State University of New Jersey.
Hejlová, H., Opravilová, E., Uhlířová, J., & Bravená, N. (2013). *Nahlížení do světa dětí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
Juklová, K. (2013). *Začínající učitel z pohledu profesního vývoje*. Hradec Králové: Gaudeamus.
Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer.
Sýslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Brno: Masarykova univerzita.
Wiegerová, A. et al. (2015). *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
Wiegerová, A., & Gavora, P. (2014). Proč se chci stát učitelkou v mateřské škole? Pohled kvalitativního výzkumu. *Pedagogická orientace*, 24(4), 510-534.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: 4. října 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 24. dubna 2020

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2020

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Předkládaná diplomová práce má teoreticko-empirický charakter. Zabývá se problematikou zaměřenou na pojetí dítěte předškolního věku. Teoretická část je zaměřena na dítě předškolního věku a dále se zabývá přípravou studentů učitelství. Empirická část diplomové práce popisuje kvantitativní výzkum realizovaný prostřednictvím dotazníku adresovaného studentům učitelství a interview se studenty učitelství. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit názory studentů učitelství pro mateřské školy týkající se dítěte předškolního věku. Sesbíraná data byla vyhodnocena a následně interpretována. Ze získaných dat vyplynuly zajímavé výsledky, jež prokázaly, že dnešní děti jsou zvědavé, přátelské, hravé a negativně ovlivněné současnými moderními technologiemi.

Klíčová slova: pojetí dítěte předškolního věku, studenti učitelství, profesní start

ABSTRACT

The submitted diploma thesis has a theoretical-empirical character. It deals with issues focused on the concept of preschool children. The theoretical part is focused on preschool children and also deals with the preparation of student teachers. The empirical part of the diploma thesis describes quantitative research carried out through a questionnaire addressed to teaching students and interviews with teaching students. The aim of the research was to find out the opinions of kindergarten teacher students regarding a preschool child. The collected data were evaluated and subsequently interpreted. The data obtained yielded interesting results, which showed that today's children are inquisitive, friendly, playful, and negatively affected by current modern technologies.

Keywords: the concept of a preschool child, student teachers, professional start

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla ráda poděkovat své vedoucí diplomové práce doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD. za její odborné vedení, cenné rady, obrovskou trpělivost, za ochotu a za čas, který mi věnovala nejen při zpracování diplomové práce, ale během celého studia.

Také chci poděkovat všem respondentům a participantům výzkumu za ochotu a spolupráci, bez kterých by nevzniklo mé výzkumné šetření.

Srdečně děkuji svému partnerovi, který mi po celou dobu studia a při tvorbě diplomové práce vycházel vstříc a ve všem mě podporoval.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto

„Dítě by mělo žít svůj vlastní život, ne život podle představ svých úzkostlivých rodičů ani podle názorů pedagogů přesvědčených, že vědí, co je pro děti nejlepší.“ (A. S. Neill)

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	11
1.2 PROMĚNY DĚTSTVÍ	14
1.3 SOUČASNÉ POJETÍ DÍTĚTE	15
1.3.1 Dítě jako aktér předškolního vzdělávání	18
2 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY	21
2.1 PROFESE UČITELE	21
2.3 UČITELKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	28
3.1 CÍLE VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	28
3.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	29
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	32
4.1 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	32
4.3 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ I INTERVIEW	49
ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM TABULEK	59
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Téma diplomové práce „Dítě předškolního věku v perspektivě budoucích učitelů mateřských škol“ jsem si vybrala proto, že každý vnímá dítě předškolního věku jinak. Sama jsem v roli studentky učitelství i učitelky mateřské školy a doposud jsem se setkávala s různými názory na dítě předškolního věku. Téma je velice zajímavé, protože názory na dítě se v současnosti proměňují, každý z nás chápe dítě jinak. Ne vždy bylo dítě bráno jako právoplatný člen společnosti, který má své potřeby a city. S vývojem společnosti se vyvíjel i názor na dítě. Postupně se dítěti věnovala větší pozornost. Měnil se přístup k dětem a postupem času se změnily i děti samotné. V současnosti jsou děti v naší společnosti na prvním místě. Stoupají nároky na jejich vzdělávání, na jejich schopnosti a dovednosti a také se mění volný čas dětí předškolního věku. Už v tomhle nízkém věku dokážou děti bez problémů ovládat moderní technologie, které se pomalu ale jistě stávají přirozenou součástí jejich života. Na druhou stranu se můžeme setkávat s dětmi, kterým klesá úroveň pohybových dovedností, mají problémy s komunikací, s řečí, se samostatností apod.

Cílem diplomové práce je zjistit, co si studenti učitelství myslí o současných dětech předškolního věku.

Teoretická část má za cíl sumarizovat poznatky zaměřené na pojetí dítěte předškolního věku a na studenty učitelství pro mateřské školy. Teoretická část tvoří základní východiska pro empirické šetření. V první kapitole je charakterizováno dítě, jeho proměny a současné pojetí dítěte předškolního věku. Druhá kapitola teoretické části pojednává o studentech učitelství a jejich přípravě na profesi. Empirická část navazuje na teoretická východiska a nabízí výsledky kvantitativně orientovaného výzkumu. Cílem výzkumu v praktické části diplomové práce je zjistit názory středoškolských a vysokoškolských studentů učitelství pro mateřské školy týkající se dítěte předškolního věku, a to za pomoci dotazníkové metody s doplňující metodou interview. Na základě výsledků dotazníkového šetření byly interpretovány výsledky, které pomohou vyjádřit aktuální názory studentů na dítě. Celkový obraz doplní výsledky z interview. V závěru práce nabízíme výsledky těchto výzkumných zjištění a shrnutí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Na začátku této práce je důležité uvést, že se bude hovořit nejprve o dětech předškolního věku spadajících do věkové kategorie tři až šest nebo sedm let.

Během minulosti prošly vztahy k dítěti předškolního věku hlubokou proměnou. K dítěti se přistupovalo jako k věci v domácnosti, o které rozhodoval otec. Až Komenský a vznik institucionální předškolní výchovy přináší pojetí dítěte jako autonomního jedince, který se svobodně rozvíjí. Ve veřejných institucích vnikla příležitost poznat větší skupinu dětí, jejich zájmy a schopnosti. Mateřská škola naznačila, že systematické výchovné působení na dítě v předškolním období je prospěšné jak pro dítě, tak pro celou společnost. Podle Opravilové, Kropáčkové byl největším průkopníkem osobnostně orientovaného modelu na dítě profesor Zdeněk Helus. Ještě větší význam mělo předškolní vzdělávání při vzniku mezinárodní normy pro klasifikaci ve vzdělávání ISCED. Předškolní vzdělávání se definuje stupněm ISCED 0.

Opravilová, Kropáčková (2016) dále uvádějí, že současné předškolní vzdělávání si stanovuje své vzdělávací cíle následovně:

- „učit se dodržovat lidská práva,
- jednat demokraticky,
- chovat se v souladu s tendencemi rozvoje“.

Pro pedagogy je v praxi důležité, aby si pokládaly otázky, které jdou po hlubším poznání dítěte. Jaké prostředí pro děti vytváří, nakolik dětem rozumí, co od dětí očekávají. Jejich výchovné působení by mělo být objektivní, nenechat se ovlivňovat předsudky a nepodléhat tlakům zavádění univerzálních řešení. Důležitý je zájem dítěte a cíl, kam směřujeme.

Změny, které nastaly v přístupu k předškolnímu vzdělávání, mohou způsobovat preferování zájmů společnosti před zájmy jedince. Může se zdát, že se s dětmi manipuluje podle potřeb dospělých, tedy rodičů. „Předškolní vzdělávání je proces, který rovnoměrně naplňuje všechny potřeby dítěte a vytváří vhodné podmínky, podnětné pro jeho učení v širokém slova smyslu. Respektuje hodnotu osobně prožívané skutečnosti, osobnostní individualitu i hranice možností dítěte, včetně těch, které jsou dány genetickými či sociálními a kulturními odlišnostmi.“ (Opravilová & Kropáčková, 2016)

1.1 Role hry u dítěte předškolního věku

Hra prošla ve svém historickém vývoji mnoha změnami. Tak, jak se proměňovala předškolní výchova, proměňovala se i hra. V minulých dobách hra neměla důležitý význam. Bylo důležité, aby se děti rychle zařadily do běžného života dospělých a pracovaly. I hračky prošly svým vývojem. Od praktických zmenšenin reálných předmětů, po využívání různorodých materiálů až po některé současné „didaktické“ hry, které spíše odpovídají módním trendům.

Opravilová a Kropáčková (2016) uvádějí některé dostupné výzkumy, kde bylo zjištěno, že děti se nemusejí pořád něčím vést nebo určovat jim co mají dělat. Zvládnou si samy najít prostředí i podněty pro svou hru a samostatně se tak učí a získávají zkušenosti. Dítě si chce hrát, když je dobře naladěné, hra ho zajímá, vybírá si ji dobrovolně a cítí se při hře příjemně. Někteří odborníci se vyjadřují ke hře v dnešní době s obavami. Kvalita hry se mění v souvislosti s dnešním životním stylem předškolních dětí a podmínek týkajících se hry (prostředí, čas, sociální skupina). Přílišné vedení a usměrňování dětí je příčinou úbytku fantazie a tvořivosti u dětí. Dětem je většinou předkládáno, jak mají hru řešit a nevědomky přijímají vzorce řešení od dospělých a samostatně neusilují o hledání vlastního přístupu a objevování. Opravilová, Kropáčková (2016) uvádějí nejzávažnější změny současné hry u dětí předškolního věku:

- „celkový prostor pro hru se zmenšil,
- omezila se příležitost k získávání rozmanitých zkušeností v přirozeném přírodním prostředí,
- proměnilo se rodinné prostředí,
- do obsahu forem a podmínek herní činnosti vstupují aktivní vzdělávací strategie,
- obsah hry ovlivňuje nadměrná stimulace a duševní překrmování,
- místo přirozené socializace nastupuje sofistikovaná sociální integrace v rámci formálně utvářených skupin.“

Je zřejmé, že v dnešní době jsou děti skoro neustále v přítomnosti dospělého, který mu organizuje čas, určuje skupiny dětí, se kterými bude trávit čas atd. I fakt, že přibývá dětí bez sourozenců, vede k tomu, že dítě se fixuje na dospělého a nemá potřebu řešit a komunikovat se svým okolím, protože dospělý vše vyřeší a domluví za dítě.

Život dnešního dítěte, čas i prostor pro hru je plně strukturován dospělými. Ti k tomu využívají různá zařízení a instituce, které jim pomáhají dětský čas vyplnit. Lze jen diskutovat i jejich smysluplném pedagogickém záměru. Děti jsou z široké nabídky aktivit zmatené, přetížené, unavené a tím ztrácejí přirozenost, spontánnost a tvořivost. Rozdělení času dnešního předškolního dítěte směřuje do dvou linií. První patří předškolnímu vzdělávání, které navštěvuje většina dětí předškolního věku. Děti tam tráví každý všední den v rozsahu pracovní doby rodičů. Poté může ještě navštěvovat jiné instituce, které mají také pevně stanovenou dobu. Pro rodiče i pro děti je to praktické a pohodlné. Tyto organizované dětské skupiny jsou rutinní, ve stejném prostředí, organizované a panuje zde snaha děti neustále aktivizovat a směřovat. Zjistilo se, že příliš připravené prostředí pro dítě tlumí jeho spontánnost a vlastní aktivitu. Dítě se stává závislejší na dospělých, ubývá samostatnosti a tvořivosti. Je to tím, že dítě nemusí hledat a vymýšlet prostředky k naplňování svých představ, protože dospělý mu už vše pečlivě předpřipravil a vymyslel za ně. (Oprailová & Kropáčková, 2016)

Poslední výzkumy doporučují vrátit hře její původní smysl. Oprostit hru o její didaktické využití. Ukazuje se, že někteří pedagogové opouštějí herny a přesouvají se do reálného prostředí, hlavně do přírody. Zvětšení prostoru způsobí, že děti si budou hledat vlastní podněty ke hře. Je důležité, abychom i v mateřské škole poskytly dětem dostatek času a prostoru na hru a jen pozorovali, jak si děti nacházejí cestu k spontánnímu projevu.

Také si myslím, že by se učitelky v mateřských školách neměly pořád honit za výkonem a svým plánem plnění očekávaných výstupů. Je důležité dát dětem více volnosti a času si vybrat, prožít a dokončit svoji hru. Nechat děti komunikovat a diskutovat se svými vrstevníky, pozorovat jejich reakce chování a tím je více poznávat. Výchovné působení v mateřských školách prošlo od dob svého vzniku mnoha změnami.

„Předškolní vzdělávání je ale příprava na život a dokonalé lidství, to znamená, že výchova dítěti s láskou poskytuje nejen péči a poznatky, ale především vytváří prostor pro jeho samostatné a odpovědné jednání, podpořené mravním vedením.“ Dnešní společnost a svět směřují k pragmatičnosti a sofistickovanosti. To svazuje dítě k povinnostem, které vytěšňují jeho volnost, spontánnost, která odpradávná patří k předškolnímu dětství. Výchova by měla u dětí podporovat zvládání zvyšujících se nároků společnosti. „Měla by děti vést tak, aby byly spokojené a šťastné i se zřetelem ke svým vlastním představám.“ (Oprailová & Kropáčková, 2016)

Hra je tedy nezbytnou součástí života dítěte. Měli bychom ji dětem dopřát bez zbytečného zasahování a poučování co a jak mají dělat. Měli bychom dětem dopřát samostatnost při rozhodování, jak si hrát.

1.2 Proměny dětství

Ariés (1996 in Kašparová & Klvaňová, 2016) zjistil skrze své výzkumy, že moderní doba přinesla nový pohled na dítě. V období středověku existovaly jen minimální hranice mezi dětstvím a dospělostí. Dítě vstupovalo mezi dospělé hned, jak se osamostatnilo. Většinou to bylo kolem sedmého roku věku dítěte. V dnešní moderní době je období dětství vyhrazeno pro výchovu a vzdělávání. Díky povinné školní docházce se období dětství prodloužilo a oddělilo se od dospělosti.

Na Ariése navázal Postman (1994 in Kašparová & Klvaňová, 2016), který dospělost spojoval se schopností číst a psát a s rozvíjejícím se knižtiskem. Pro dítě to znamenalo, že jsou mu ukryty všechny informace a tajemství v knihách a jiných tištěných médiích. Tím získali rodiče i učitelé jakousi nadvládu nad dětmi a nad poskytováním znalostí a zkušeností ze života. To se ale začalo měnit s rozvojem elektronických médií. Začaly se stírat hranice mezi dětstvím a dospělostí, protože děti byly od raného věku vystavovány televizním obrazům, které odkrývaly dětem pro ně nové informace o životě.

Podle DeMause (1995 in Kašparová & Klvaňová, 2016) se vztahy mezi dětmi a dospělými vyvíjely od přemáhajícího způsobu péče o děti, přes socializační mód, k módu pomáhajícímu. „...přemáhající způsob péče o děti spočíval v kontrole a přemáhání vůle dítěte skrze výhrůžky a tresty, často fyzického charakteru, socializační způsob péče se posunul spíše k výcviku a směřování dítěte ke správnému chování.“ U pomáhajícího módu jde především o dítě, které si samo určuje, co potřebuje a dospělí by měly jeho potřeby plnit. Všechny tři módy v naší současné společnosti existují.

Pět oblastí dětství uvádí James, Jenks a Prout (1998 in Kašparová & Klvaňová, 2016):

- Zlé, špatné dítě – hříšné a zkažené dítě, 17. století.
- Nevinné dítě – koncept vychází z Rousseauovy filozofie dětství, 18. a 19. století, tvořil základ vzdělávání, které je v současnosti zaměřené na dítě a na potřeby jednotlivce.
- Imanentní dítě – Lockeho tabula rasa – lidská bytost, které nemá předem dané žádné charakteristiky. Důležité je správné vedení dětí dospělými.

- Přirozeně se vyvíjející dítě – pochází z vývojové psychologie a z Piagetovy koncepce stádií vývoje dítěte.
- Nevědomé dítě – vychází z Freudovy koncepce zrání.

Z výše uvedeného vyplývá, že dospělý člověk je zodpovědný za vývoj dítěte a za to, jaký se z něj stane člověk. V první řadě to jsou rodiče. Nás ale zajímají budoucí učitelé a jejich působení na současné děti. Ti musí disponovat znalostmi o současných dětech a ovládat aktuální metody a formy práce s dětmi předškolního věku.

U nás v české společnosti se proměnami dětství zabýval Nosál (2002). Vytvořil čtyři reprezentace dětství v socialismu a postsocialismu:

- „kolektivistické“ vs. „individualistické“ dětství,
- „jednotné“ vs. „různorodé“ dětství,
- dětství „pod dohledem“ vs. „bez dohledu“,
- „kreativní“ vs. „konzumní“ dětství.

1.3 Současné pojetí dítěte

Současní odborníci nevnímají děti, jako by byly v nekompetentní pozici a nestaví je do světla nezpůsobilosti. Přes všechny základní dokumenty o vzdělávání v raném dětství se nese jazyk dětské autonomie, sebevzdělávání se, způsobilosti a jejich rozvoje. (Kašćák & Pupala, 2012) Další autoři uvádějí, že způsobilost dítěte je jeho kapacita reagovat na změny a požadavky okolního světa. Předškolní vzdělávání ve Švédsku je postaveno na obrazu aktivního, kompetentního a nezávislého dítěte. (Larsson, Lofdahl & Prieto, 2010 in Kašćák & Pupala, 2012)

V současné společnosti dochází ke zvyšování zodpovědnosti za sebe samých a znaky této zodpovědnosti se dospělí snaží přenést i na děti. Nejedná se tedy o osvobození dětí, spíše naopak. Podle autora vyvstává otázka, jestli můžeme hovořit o statusu dětí jako „hotových“ nebo jako „nehotových“. Současný diskurz o dětech vyjadřuje názor, abychom vnímali děti jako „bytosti bok po boku s dospělými“. (Lee, 2001 in Kašćák, Pupala, 2012)

Když se zamyslíme, zjistíme, že učitelé by také měli vnímat děti bok po boku s dospělými, protože jsem v roli dospělých.

Současný koncept celoživotního vzdělávání by mohl naznačovat emancipační směr vůči dětství. Učení je rozloženo na celou životní dráhu člověka, a tím se rozmazávají hranice mezi dětmi a dospělými. Podněcování k celoživotnímu učení zevšeobecňuje, právě „nehotovost“ dětí. Ta se stává permanentní linkou nejen dětství. (Kaščák & Pupala, 2012)

„Dětství již není možné vnímat dosud převažujícím pasivním pojetím dítěte jako toho, kdo přebírá názory starších a podřizuje se jejich potřebám a rozhodnutím. Nyní je na dětství nahlíženo optikou sociálních vztahů, kdy se děti aktivně podílejí na procesu přetváření, interpretace a reinterpretace kultury, ve které žijí.“ (Syslová, 2017)

„Pohled na dětství jako na svébytné a jedinečné období života člověka je v kontrastu se zvýšeným zájmem o dítě ve světě konzumu, tedy s ekonomickým pohledem. Dítě se často stává důležitým objektem, a to hned v několika oblastech – dětská krása, hra, oblečení, strava, zábava. Média ovlivňují, jak je nahlíženo na dítě, na dětství, dětské potřeby.“ (Syslová, 2017)

Klíčové znaky dětství od Downey (2003 in Štech, 2016):

- Dítě žije v bezprostřednosti, neumí pracovat s časem, neřeší minulost ani budoucnost. Dítě žije v přítomném čase, proto by nemělo být necháno bez kontroly, protože by mohlo ohrozit samo sebe.
- Dítě je orientované na akci, abstraktní myšlení je pro něj velmi náročné.
- Dítě je egocentrické déle, než si myslíme. S obtížemi se zaměřuje na potřeby druhých. Pedagogická práce s dítětem je proto velmi obtížná.

Dnešní dětství si lze jen těžko představit bez postav pedagogických a psychologických odborníků, kteří napomáhají dětem zbavovat se výše zmíněných nedostatků. Jestliže chceme brát děti jako plnohodnotné aktéry svého života, musíme děti znát a snažit se je poznávat ještě lépe. (Štech, 2016)

„Dnešní dětství tedy nelze nazírat ani jako jednostrannou pacifikaci ještě necivilizovaných bytostí ubíjející spontaneitu a autonomii dětí, ani jako prostor pro bezproblémový růst osobnosti dítěte. Jde o vnitřně rozporný, složitý proces, v jehož rámci je dětem ponechána možnost rozvíjet svou individualitu spíše bojem.“ (Štech, 2016)

„Současná česká společnost respektuje dítě jako samostatnou osobnost a dětství již nechápe jako nějakou předeheru před vlastním dospělým životem, ale jako velmi důležité samostatné období v životě lidského jedince.“ (Syslová et al., 2019)

Medializované dítě

Mediální svět je v současnosti pro děti velmi lákavý a přitažlivý. Vliv médií na dítě není jen pozitivní, ale jsou zde i možná rizika. Jsou to rodiče (dospělí), kteří rozhodují o přístupnosti médií dítěti. Současná média jsou pro děti přitažlivá hlavně proto, že jim nabízejí jednoduchost a jednoznačnost, proměnlivost, barevnost a zajímavé příběhy. Děti proto nejvíce baví sledování televize, u které vydrží hodiny a nenudí se. Pozitivní vztah mají děti i k počítači a počítačovým hrám. Média nám ale nabízí i možnosti, jak pozitivně ovlivňovat rozvoj dítěte. Dítě má snadný přístup k různým důležitým informacím, jsou mu nabízeny různé pozitivní příklady, socializační vzory, názory aj. Vhodně zvolená média poskytují radost, potěšení a odpočinek. Média mají samozřejmě své negativní vlivy, ale ty pozitivní nejspíše převažují. (Mertin & Gillernová, 2015)

Média bychom měli dětem předkládat v přiměřené míře. Mohou nám pomoci například zpestřovat vzdělávací nabídku. Do médií patří i knihy a časopisy, které by měly být dětem snadno k dispozici. Můžeme si s dětmi povídat o tom, co jsme přečetli, jaký program v televizi jsme shlédli, co se mu líbilo, nelíbilo atd.

I Helus (2004) zmiňuje pozitiva a negativa médií dnešní doby. Mezi pozitiva bezesporu patří přehled lidí o aktuálním dění ve světě, propojenost informací a možnost pracovat s nimi. Média nejvíce ovlivňují děti a mládež. Mezi negativa můžeme zařadit vznik závislosti u dětí na těchto moderních technologiích.

Konzumní dítě

Zde se jedná o skutečnost, že dítě je vystaveno působení reklamy a nabídek trhu. Už od útlého dětství je dítě neustále vystavováno novým hračkám, oblečením, pamlskům aj. Pokud rodina a škola nevybaví dítě důležitějšími hodnotami, může těmto tlakům snadno podlehnout a může mu to do budoucna zasahovat do života. (Helus, 2004)

Scholarizované dítě

Scholarizaci můžeme přeložit jako zeškolštění. To znamená, že dítě je vyjmuta ze svých běžných aktivit a je vystaveno působení školy. Škola organizuje vzdělávání dítěte, poskytuje mu odborníky, kteří řídí vyučování v podmínkách dané školy. Scholarizace se stala velmi významným prvkem v životě dítěte. Ovlivňuje například jeho jazykové a komunikační dovednosti, pomáhá mu řešit problémy a dosahovat úspěchu. Škola je v současnosti pro děti hlavní téma jejich života. Vnímají ji jako něco, díky čemu se dokážou v budoucnu uplatnit. Žáci se ale dělí na dvě skupiny. Jedni jsou ti, kteří mají ve

škole potíže, prožívají stres a škola se pro ně stala zdrojem strachu a může jim to snižovat sebevědomí. Druhá skupina jsou naopak úspěšní žáci, kteří jsou velmi dobře adaptováni na život školy. (Helus, 2004)

Jak už jsme zmínili, po vstupu dítěte do předškolního vzdělávání, musí se adaptovat na institucionální systém pravidel, řádu a jejich principů. Tohle institucionální učení má hluboký a dlouhodobý vliv na dítě.

1.3.1 Dítě jako aktér předškolního vzdělávání

V současném předškolním vzdělávání je dítě považováno za důležitého aktéra, který výrazně ovlivňuje ostatní děti v mateřské škole, ale i jednání a práci učitele. K dítěti je přistupováno individuálně a s respektem jeho zájmů a potřeb. To poskytuje dětem prostor pro vlastní rozhodování o aktivitách, které chtějí realizovat. Děti v mateřské škole mají být aktivními spoluaktéry vzdělávacího procesu. Tím se učí být zodpovědné samo za sebe a za svoji roli, do které v mateřské škole vstupuje. Syslová et al., (2019) popisuje varianty spoluaktérství dítěte v mateřské škole:

- Dítě jako spoluaktér organizace dne v MŠ.
- Dítě jako spoluaktér při realizaci činností v MŠ, spoluaktérem při volbě pomůcek, hraček atd.
- Dítě jako spoluaktér při řešení konfliktních situací.
- Dítě jako spoluaktér při volbě postupu.
- Dítě jako spoluaktér tvorby klimatu.
- Dítě jako spoluaktér vzdělávacích podmínek.
- Dítě jako spoluaktér plánování vzdělávacího procesu.
- Dítě jako spoluaktér evaluace vzdělávacího procesu. (Syslová et al., 2019)

V současných mateřských školách tomu ale tak všude není. Spíše ještě převažuje transmisivní model výuky a holé předávání informací dítěti. Učitelé zatím neumožňují dětem najít více způsobů řešení, ale jen jednu správnou cestu, kterou jim nabízejí. Proto by se studenti učitelství měli ve svém vzdělávání na toto zaměřovat. Všimnout si na praxích v mateřských školách, jak to tam funguje. Jestli vzdělávání v mateřských školách směřuje ke konstruktivismu nebo ještě pořád převažuje transmisivní model výuky.

1.4 Dítě v předškolním období

Předškolní období dítěte probíhá v jeho tří až šesti (sedmi) letech. Toto období je zpravidla ukončeno nástupem dítěte do školy. Předškolní období je pro dítě obdobím velkých změn, např. růstových, vývoj myšlení, poznávání, paměti, dítěti se rozvíjí řeč, city a proniká do různých sociálních vztahů. Typickými průvodci dítěti v tomto období jsou představivost, fantazie, pohádkový svět, magičnost a hra. (Amirová et al., [2019])

I Vágnerová (2012) vymezuje předškolní období od tří do šesti až sedmi let. Je to typické období pro nástup do mateřské školy a je ukončeno nástupem do základní školy.

Předškolní období charakterizuje radost z pohybových aktivit, objevování a potěšení ze hry. Dětem se v tomto období intenzivně rozvíjí řeč, smyslové a citové vnímání, začínají se osamostatňovat a vytvářejí si základní vzorce chování a začínají se orientovat v různých sociálních rolích. Mezi typické vlastnosti dětí předškolního věku se řadí žárlivost a soutěživost. Soutěživost se projevuje kolem pátého roku dítěte, kdy se začne srovnávat s ostatními a chce se jim vyrovnat nebo být lepší. Žárlivost se může projevit například při narození sourozence. Většinou má podobu určitého majetnického pudu. Mezi další typické projevy dětí předškolního věku patří přirozená touha poznávat své okolí, schopnost korigovat své chování podle určitých pravidel, dokázat se odpoutat od rodiny, trávit čas se svými vrstevníky, ovládat své emoce. Je to období dětských otázek. (Syslová et al., 2019)

Tělesný vývoj

Během předškolního období se u dítěte proměňuje jeho tělesná konstituce, vznikají rozdíly mezi růstem končetin, trupu a hlavy. Baculatost, která je typická pro děti kolem tří let, se postupně mění ve štíhlost. Dále se rozvíjí jemná motorika v souvislosti s dokončením osifikace zápěstních kůstek. Kolem pátého roku dítěte se začíná ustalovat laterálita. Celé předškolní období dítěte z hlediska tělesného vývoje charakterizuje rychlý růst, osifikace a dentice. (Syslová et al., 2019)

Dítě ve třech letech dokáže chodit po schodech bez pomoci dospělého, je schopné skákat snožmo a udržet rovnováhu na jedné noze. Dále dítě umí manipulovat s míčem, házet, chytat nebo kopat. Ve čtyřech letech se dítěti pohyb zdokonaluje, zvládne poskakovat na jedné noze, přeskočí překážku, zdokonaluje se i manipulace s míčem a běh. (Allen & Marotz, 2008)

Emoční vývoj

Sebevědomí, které se rozvíjí u dětí v předškolním období, způsobuje, že začíná vnímat své osobní úspěchy a neúspěchy. To můžeme pozorovat v projevech dětí. V případě úspěchu dítě projevuje hrdost a v případě neúspěchu stud. Je důležité, aby byl pocit úspěchu a neúspěchu u dětí vyvážený. Častý neúspěch může oslabovat sebevědomí a pocit vlastní hodnoty. Občasný neúspěch je ale také důležitý. Pro dítě nemůže být vše samozřejmostí. (Mertin & Gillernová, 2015)

U dětí předškolního věku se emoční vývoj stává více stabilnější a vyrovnanější. Může se ale objevovat velmi proměnlivé střídání dobré a špatné nálady. Postupně se v předškolním věku začíná vyvíjet emoční inteligence, což souvisí s rozvojem empatie u dětí a schopností vnímat vlastní city i pocity druhých. (Vágnerová, 2012)

Kognitivní vývoj

Kolem čtvrtého roku věku dítěte se z předpojmového myšlení dostává na vyšší úroveň názorového myšlení. To znamená, že dítě zvládá ve své mysli operovat s představami. Dítě při myšlení často používá magičnost, fantazii. Živým i neživým předmětům přikládá lidské vlastnosti a to mu pomáhá lépe chápat dění v okolním světě. (Langmeier & Krejčířová, 2006)

2 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY

Profese učitel mateřské školy je velmi náročná a zodpovědná práce.

2.1 Profese učitele

Povolání učitele prošlo během minulosti až do současnosti mnoha proměnami. Učitel byl vždy považován za nositele moudrosti a vzdělanosti. Dnes má ale učitel mnoho dalších povinností, než jen předávání vědomostí a znalostí. Měl by vytvářet pro děti a žáky podnětné prostředí, vhodně je motivovat k různým činnostem a aktivitám, prohlubovat jejich znalosti a podporovat je v dalším vzdělávání. Níže učitele definujeme následujícími způsoby:

- „Učitel již není ona autoritářská osoba na stupínku s ukazovátkem v ruce, ale má být spíše empatická lidská bytost, jež je schopna být žákovi oporou při řešení nejrůznějších problémů.“ (Juklová, 2013)
- „Pojetí učitele současné doby vychází z teorií humanistické filozofie, z její homocentrické a holistické podstaty. Požadavek být sám sebou, učit se být člověkem a být za svůj rozvoj spoluzodpovědný, je v souladu s taxonomií vzdělávacích cílů dnešní doby.“ (Dytrtová & Krhutová, 2009)
- „Učitelé jsou osoby, jejich profesní aktivita zahrnuje předávání poznatků, postojů a dovedností, které jsou specifikovány ve formálních kurikulárních programech, žákům a studentům ve vzdělávacích institucích. Kategorie učitel zahrnuje pouze pracovníky, kteří přímo žáky vyučují.“ (Průcha, 2009)

Učitel by měl být v současnosti především odborník, který dokáže svým pedagogickým působením rozvíjet dovednosti a znalosti žáků. Učitelská profese by měla směřovat k profesionalitě, kde by učitel měl působit jako odborník ve výchově. V jeho zájmech by nemělo být jen to, co učí, ale hlavně koho učí. Učitel by měl disponovat i takovými schopnostmi jako sebeovládání, sebeuvědomění, empatie a sociální citění. (Dytrtová & Krhutová, 2009)

2.2 Student učitelství pro mateřské školy

V současnosti lze v České republice získat kvalifikaci pro práci učitele v mateřské škole třemi způsoby. Studium na střední škole, vyšší odborné škole a na vysoké škole.

Požadavky, které jsou kladeny na učitelku mateřské školy, jsou v současnosti velmi vysoké a můžeme se jen domnívat, jestli studium na střední škole je dostačující.

V současnosti musí učitel mateřské školy disponovat mnoha znalostmi a dovednostmi, které musí naplňovat požadavky dnešní doby. Například požadavky, které vyplývají z RVP PV, znalost kurikulárních dokumentů, které se týkají předškolního vzdělávání, vývojové charakteristiky dětí předškolního věku a ovládání sebereflektivních technik. (Syslová, 2013)

Už nějakou dobu se vedou debaty o uzákonění vysokoškolského vzdělání pro učitele mateřských škol. Vzhledem k vysokým nárokům této profese by to byl jistě správný krok. V naší společnosti se o tom hovoří necelých dvacet let, dokazuje to už zmínka o vysokoškolském vzdělání pro učitele mateřských škol v Bílé knize z roku 2001.

Studium na úrovni středních škol

Střední odborné pedagogické školy nabízejí čtyřleté programy vzdělávání končící maturitní zkouškou. Tyto školy sjednotily obor učitelství pro mateřské školy do oboru předškolní a mimoškolní pedagogika. Předpokládá se, že toto vzdělávání nedává dostatečné množství znalostí pro vykonávání tak obtížného povolání, jako je učitelství v mateřské škole. (Průcha, 2016)

Studium na úrovni vyšších odborných škol

Vyšší odborné školy nabízí vzdělání absolventům středních škol s maturitou. Studium trvá kolem tří let a končí absolutoriem. Organizace a obsah studia se podobají vysokoškolské přípravě. Studium je rozděleno do semestrů a zkouškových období a probíhá formou přednášek, cvičení nebo seminářů. Rozdíl od vysokoškolské přípravy je v tom, že vyšší odborné vzdělávání se až tam moc nezaměřuje na tzv. reflektivní praxi. Procento praktických zkušeností v učebním plánu je mnohem nižší než na vysokých školách. (Průcha, 2016)

Studium na úrovni vysokých škol

Vysokoškolské vzdělávání se dělí do dvou programů – bakalářského a magisterského. Studium na vysokých školách učitelkám mateřských škol nabízí prohloubení profesionálních dovedností a jiných odborných znalostí, které tvoří nezbytný základ pro vykonávání jejich práce. Musí ovládat pedagogickou diagnostiku, zvládat plánovat a evaluovat vzdělávací práci a komunikovat s rodiči. Pro učitelku je důležité, aby se vzdělávala celý život. Je to nezbytná součást jejího osobnostního a profesního růstu. (Opravilová, 2016)

„Věková struktura učitelů mateřských škol doznala v posledních deseti letech nárůst ve skupině začínajících učitelů i učitelů ve věku do 35 let.“ (Syslová et al., 2019) I z výsledků Majerčíkové et. al., (2015) vyplývá, že došlo k nárůstu počtu učitelek ve věku do 35 let. Tyto učitelky disponovaly vyšším dosaženým vzděláním.

Zajímavý je u učitelů mateřských škol i stav v oblasti vzdělanosti. Jediní učitelé mateřských škol mezi učiteli nemusí mít vysokoškolské vzdělání. I tak se ale ukazuje, že vysokoškolsky vzdělaní učitelé v mateřských školách přibývají. V roce 2015 to bylo 18 %. Učitelů se středoškolským vzděláním bylo téměř 77 % a s vyšším odborným vzděláním jen necelých 5 %. (Syslová et al., 2019)

2.3 Učitelka mateřské školy

Učitelka mateřské školy je nezbytnou součástí výchovně vzdělávacího procesu. V současnosti by učitelka mateřské školy měla být profesionál, která velmi dobře zná děti a ovládá vývojovou psychologii, tudíž dokáže odhalit vývojové a věkové zvláštnosti dětí, se kterými pracuje. Učitelka by měla znát a ovládat metody a postupy práce a adekvátně je volit při práci s dětmi. Dále je i poradcem rodiny, je to odborník, který by měl být rodině nápomocný při výchově a vzdělávání dítěte. Učitelka musí být schopná navázat s dítětem vztah a odhalit jeho potřeby. Je partnerem dítěte na cestě za poznáním. Rozvíjí osobnost dítěte, jeho zájmy a schopnosti.

Učitelka mateřské školy „představuje vůdčí osobnost, která má plánovat a iniciovat činnosti, radit, vysvětlovat, pomáhat a citlivě odhadovat míru uspokojování potřeb každého jedince i celé skupiny. Je pro děti osobou, která má sloužit jako vzor, pod jehož vlivem hodnotí dítě sebe sama, ale i představitelem určitých společenských vztahů, pravidel a řádu.“ (Opravišlová, 2016)

Učitelka mateřské školy významně ovlivňuje výchovu a vzdělávání dětí. Pro práci učitelky je důležité, aby měla u dětí přirozenou autoritu založenou na důvěře. Musí dětem porozumět, umět jim naslouchat, uspokojovat jejich potřeby, být k nim laskavá a spravedlivá. To závisí na její osobnosti a charakterových vlastnostech. Přirozenou autoritu dále upevňuje odbornost učitelky, její vzdělání, komunikativní schopnosti a orientace ve vývojových zvláštnostech dětí předškolního věku. (Opravišlová, 2016)

2.3.1 Role učitele mateřské školy

Studenti učitelství musí disponovat určitými vlastnostmi a předpoklady k vykonávání profese učitele mateřské školy. Není to jen o vzdělávání dětí, ale učitel musí zvládat i jiné povinnosti a role. Tyto role učitel naplňuje, protože je to jeho poslání. Níže uvádíme role, které se týkají učitele mateřské školy:

- Role socializační a kultivační – učitel poskytuje naší společnosti vzor kultivovaného chování. Může poskytovat různé poradenské a konzultační činnosti aj.
- Role angažované osobnosti – učitel má závazek vůči společnosti, který souvisí s jeho vystupováním na veřejnosti, zapojováním se do kulturních akcí, odborných diskuzí apod.
- Role diagnostická a evaluační – učitel provádí evaluační činnost, odhaluje a diagnostikuje potřeby a zájmy dětí atd.
- Role projektanta – učitel zvládá plánovat vzdělávání na základě diagnostiky dětí a hodnotících činností.
- Role facilitátora – učitel je průvodce dětí, vytváří podmínky pro spontánní a řízené učení dětí.
- Role konzultanta – učitel zvládá komunikovat s odbornou veřejností i rodiči o poznacích o dítěti a jeho rozvoji. Zvládá různé poradenské a metodické činnosti.
- Role administrátora – učitel pečlivě zaznamenává povinnou dokumentaci. (Syslová et al., 2019)

Množství rolí, které jsou definovány i jinými autory, je spousta. Pro učitele může být obtížné zastávat všechny role na vysoké úrovni, proto je důležité, aby jejich příprava byla vysokoškolská. To může studentům učitelství lépe pomoci zvládat zvyšující se nároky na učitelskou profesi.

2.3.2 Profesní start učitele mateřské školy

Rozhodnutí o profesi, kterou chceme v životě vykonávat, patří mezi nejdůležitější rozhodnutí v životě člověka. Mezi studenty učitelství už nepatří jen mladá děvčata, ale studují i ženy různých věkových kategorií. Proto se věk začínajících učitelů zvyšuje.

„Stát se učitelem je personální a sociální proces. Volba studia učitelství je produktem minulých individuálních zkušeností osoby, jejích mezilidských interakcí a jednání v konkrétním sociálním a kulturním prostředí a opírá se o individuálně konstruovaný koncept učitelství. Neexistuje předem daný vrozený koncept učitelství. Tento koncept si lidé postupně vytvářejí. Konstruování je na jedné straně sociálním procesem (probíhá v rámci mezilidských interakcí a pozorování sociálních modelů a rolí), na druhé straně je to proces osobní (vnitřní interpretace prožitých zkušeností a významů).“ (Wiegerová & Gavora, 2014)

Průcha (2009) uvádí tyto fáze vývoje učitele:

- Volba učitelské profese – tato fáze je považována za motivační, kdy se student rozhoduje o výběru studia, o své budoucí profesi. Rozhoduje se mezi střední školou nebo vzdělávání na vysoké škole.
- Profesní start – zde se jedná o začínajícího učitele, pro kterého je velmi významný vstup do profese.
- Profesní adaptace – v této fázi jde o první roky v učitelské profesi.
- Zkušený učitel – učitel pracuje samostatně, je kompetentní a způsobilý.
- Profesní vyhasínání – učitel už je zkušený odborník, ale může trpět ztrátou zájmu o profesi, být vyčerpaný nebo rezignovaný. V této fázi se může učitel dopracovat k syndromu vyhoření.

Jinak dělí fáze vývoje učitele Dreyfus (2012):

- Učitel novic (Novice) – učitel na startu, nezkušený, hledá způsoby řešení, vítá pomoc svých kolegů, učí se od nich. Učitel si pečlivě drží svých příprav.
- Pokročilý začátečník (Advanced beginner) – učitel v této fázi disponuje nějakými zkušenostmi, automatizuje své postupy ve vzdělávacím procesu.
- Kompetentní učitel (Competent) – schopný a kvalifikovaný učitel, zvládá improvizovat a pouští se s dětmi do náročných činností.
- Zkušený či zdatný učitel (Proficient) – zkušený učitel schopný bez problémů řešit problémové situace a reflektovat tyto situace.
- Učitel expert (Expert) – dokáže instinktivně řešit všechny vzniklé situace, je schopný předávat své zkušenosti mladším učitelům.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V teoretické části práce jsme popsali pojmy, jež jsou klíčové pro tuto práci. Hlavním konstruktem tématu jsou děti předškolního věku, proto bylo nezbytné nastínit základní pojmy týkající se dětí předškolního věku. Dále jsme se snažili objasnit přípravu budoucích učitelů. Poznatky uvedené v teoretické části jsou stěžejním podkladem pro praktickou část práce. Zde jsme prostřednictvím dotazníku zjišťovali názory studentů učitelství pro mateřské školy týkající se dětí předškolního věku. Dotazník je v plném rozsahu součástí příloh práce. Druhou a zároveň doplňující metodou bylo interview. V následující kapitole diplomové práce si stanovíme cíle, výzkumné otázky a hypotézu výzkumu. Následně je pak charakterizován výzkumný vzorek. Závěrem kapitoly se věnujeme předvýzkumu, který jsme realizovali z důvodu testování vlastností a míry pochopení vytvořeného dotazníku.

3.1 Cíle výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit názory středoškolských a vysokoškolských studentů učitelství pro mateřské školy týkající se dítěte předškolního věku. Na základě hlavního výzkumného cíle jsme si stanovili dílčí výzkumné cíle.

Dílčí cíle výzkumu:

1. Zjistit, jak studenti učitelství pro mateřské školy vnímají současné děti předškolního věku.
2. Zjistit, jak se podle studentů učitelství pro mateřské školy projevují děti předškolního věku.
3. Zjistit, zda se liší názory na dítě předškolního věku u studentů středních a vysokých škol.

V souvislosti s cílem výzkumu jsme si stanovili výzkumné otázky. Za hlavní výzkumnou otázku jsme zvolili: Jaký je názor studentů učitelství pro mateřské školy na dítě předškolního věku?

Dílčí výzkumné otázky:

VO 1: Jaké jsou názory studentů středních škol a vysokých škol na dítě předškolního věku?

VO 2: Jak se projevují dnešní děti předškolního věku podle studentů středních škol a vysokých škol?

VO 3: Jaký je vztah mezi názory studentů na dítě předškolního věku a jejich příslušností ke střední nebo vysoké škole?

Součástí výzkumu je také hypotéza, kterou jsme si stanovili. V rámci ní předpokládáme, že:

H 1: Názory studentů na děti předškolního věku se liší podle toho, jestli studují na střední nebo vysoké škole.

3.2 Výzkumný vzorek

Jak už vyplývá z celého obsahu práce, výzkumným vzorkem byli studenti učitelství pro mateřské školy. Byli to studenti ze středních, vyšších odborných i vysokých škol. V rámci našeho dotazníkového šetření se jednalo o dostupný výběr, který byl v rámci celé České republiky. Studenty učitelství jsme oslovili prostřednictvím elektronického dotazníku, který jsme vytvořili na webovém portálu Survio.com. Dotazník jsme sdíleli na sociálních sítích a rozeslali na některé emailové adresy škol s pedagogickým zaměřením. Výzkumný vzorek tvořilo celkem 161 respondentů.

Následně jsme zvolili druhou výzkumnou metodu, kterou jsme použili pro doplnění výzkumného šetření. Druhá metoda byla interview, jehož se zúčastnilo 6 participantů. Mezi participanty byly studentky z jihomoravského kraje, které studují na střední škole. Jednalo se o výzkumný vzorek zvolený dostupným výběrem. Participanti byli osloveni emailem a po domluvě s nimi bylo provedeno interview.

3.3 Výzkumné metody a metody zpracování dat

V našem kvantitativně orientovaném výzkumu jsme zvolili jako hlavní metodu výzkumu dotazník. Ten je v plné rozsahu součástí příloh diplomové práce. Dotazník nám umožnil za relativně krátkou dobu shromáždit velké množství dat, což se pro účely naší práce jeví jako nejvhodnější způsob. Druhou metodou bylo zvoleno interview, které doplnilo dosavadní výsledky.

Charakteristika výzkumných nástrojů

Dotazník, který jsme vytvořili jako hlavní nástroj našeho výzkumu, se skládal ze tří částí. V rámci úvodní části byli respondenti seznámeni s tématem diplomové práce a cílem

výzkumného šetření, a to zjištění názorů budoucích učitelů týkající se dětí předškolního věku. Dále jsou respondenti ubezpečeni naprostou anonymitou a jsou jim poskytnuty stručné instrukce k vyplnění dotazníku. Další části tvoří již samostatné položky dotazníku. Celkový počet otázek je 18. V dotazníku byly použity uzavřené, polouzavřené otázky a pět otevřených otázek, kde mohli respondenti dostatečný prostor vyjádřit co nejkonkrétněji svůj názor. Dotazník je zakončen poděkováním respondentům za čas a ochotu věnovanou pro jeho vyplnění.

Dotazník byl studentům administrován elektronickou formou. Jeho tvorba proběhla pomocí webového portálu Survio a následně byl umístěn na sociální síť, případně byli studenti osloveni e-mailem. Způsob administrace, který jsme zvolili, se ukázal jako úspěšný a umožnil nám získat relativně dostatečné množství dat během krátkého časového intervalu. Díky této administraci se nám podařilo získat data od studentů z různých částí České republiky. Celkový počet dotazníků byl 161.

Druhotnou výzkumnou metodu jsme zvolili interview. Jeho funkcí bylo doplnit data z dotazníkového šetření. Vybrali jsme některé totožné otázky jako při dotazníkovém šetření.

Způsob zpracování dat

Získaná data z dotazníku byla již v elektronické podobě a k dalšímu zpracování byl zvolen program Microsoft Office Excel. Uzavřené otázky byly zpracovány pomocí kódu – čísel. V případě otevřených otázek jsme vytvořili kategorie z nejčastějších odpovědí respondentů. Po kompletaci veškerých dat byla data převedena na relativní četnost, tedy na procentuální vyjádření zaokrouhlené na jedno desetinné místo. V návaznosti na to byly jednotlivé otázky a odpovědi znázorněny formou grafů, či tabulek. K verifikaci stanovené hypotézy byla použita statistická metoda test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Pro její testování byla zvolena hladina významnosti 0,05, což vyjadřuje 5 % pravděpodobnost neoprávněného odmítnutí nulových hypotéz.

Po uskutečnění interview byl vypracován transkript, který byl zpracován na základě nahrávek. Vznikl pomocí programu Microsoft Office Word. Dále bylo použito opakující se čtení, které odhalilo myšlenky a názory participantů. Relevantní informace byly označeny – okódovány, systematizovány a seřazeny. Výsledkem bylo rozkrytí základních kategorií, které byly poté deskriptivně zpracovány.

3.4 Předvýzkum

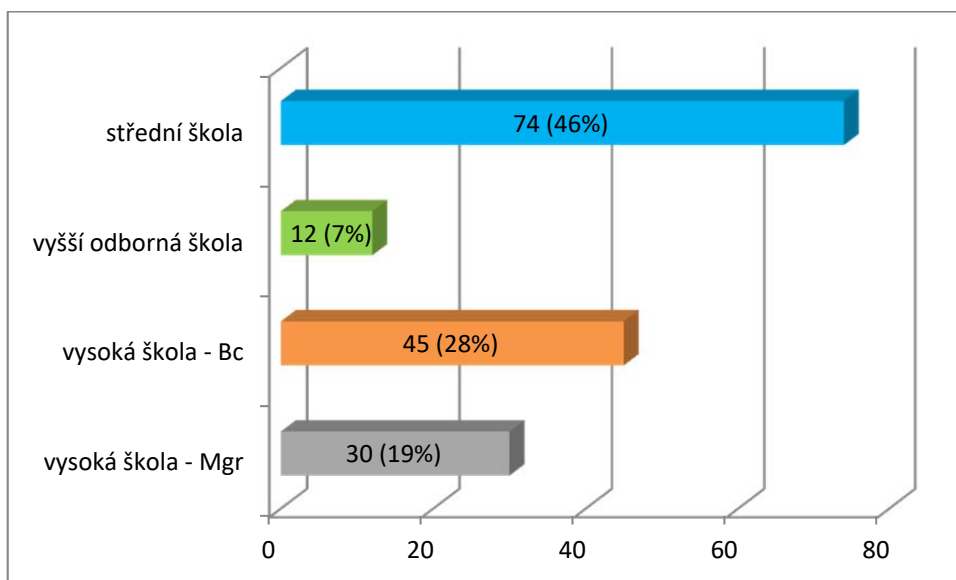
V rámci výzkumu jsme realizovaly předvýzkum, v rámci něhož jsme požádali pět respondentů o vyplnění dotazníku a následné posouzení tohoto výzkumného nástroje. Všichni oslovení respondenti byli ženského pohlaví, z toho dvě studentky vysoké školy a tři studentky střední školy. Po celou dobu předvýzkumu jsme byli přítomni a zaznamenávali jsme hodnocení a poznámky směřované k dotazníku.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

V této kapitole budou interpretovány výsledky dotazníkového šetření a interview. Nejprve budou představeny výsledky dotazníkového šetření, které tvořily základní pilíř výzkumu a následně budou objasněny kategorie, které se vznikly z interview.

4.1 Interpretace získaných dat z dotazníkového šetření

První otázka zjišťovala, na kterém typu školy respondent studuje (graf č. 1). Ukázalo se, že z celkového počtu 161 respondentů jich 74 (46 %) studuje na střední škole. Objevilo se také 7,5 % respondentů, kteří studují na vyšší odborné škole. Respondentů z vysokých škol se dotazníkového šetření zúčastnilo 75, což je 46,6 %. Z toho bylo 28 % z bakalářského studia a 18,6 % z magisterského studia.

Graf č. 1 Typ školy, kde respondenti studují

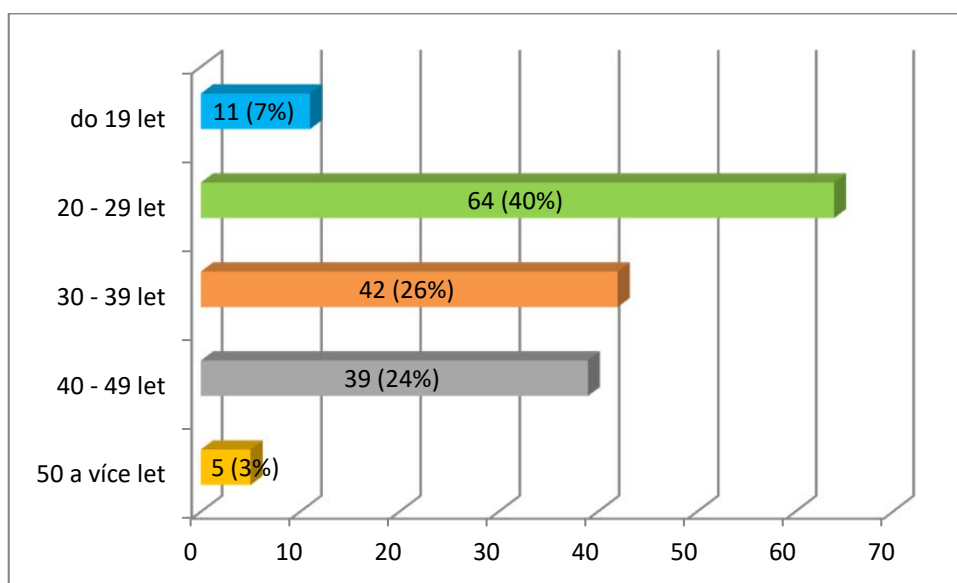
Druhou otázkou jsme se ptali na pohlaví respondentů. Z celkového počtu 161 dotazovaných respondentů odpověděli na tuto otázku jen ženy. Z tohoto důvodu budeme používat označení respondenti, respondentky nebo studentky učitelství pro mateřské školy.

Možnosti	n	%
žena	161	100
muž	0	0
Celkem	161	100

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů

V grafu č. 2 jsme zjišťovali **věk respondentů**. Studentek do 19 let odpovědělo 11, což je téměř 7 %. Nejvíce se pak mezi respondenty objevily studentky ve věku 20 – 29 let, necelých 40 %. Přibližně ve stejném poměru (26,1 % a 24,2 %) se dotazníkového šetření zúčastnily studentky ve věku 30 – 39 let a 40 – 49 let. Je to způsobeno zřejmě tím, že v dnešní době lze studovat dálkově střední školu i vysokou školu, proto je věk studentek vyšší. Nejmenší skupinou byly respondenty, které jsou ve věku 50 a více let, a to 3 %.

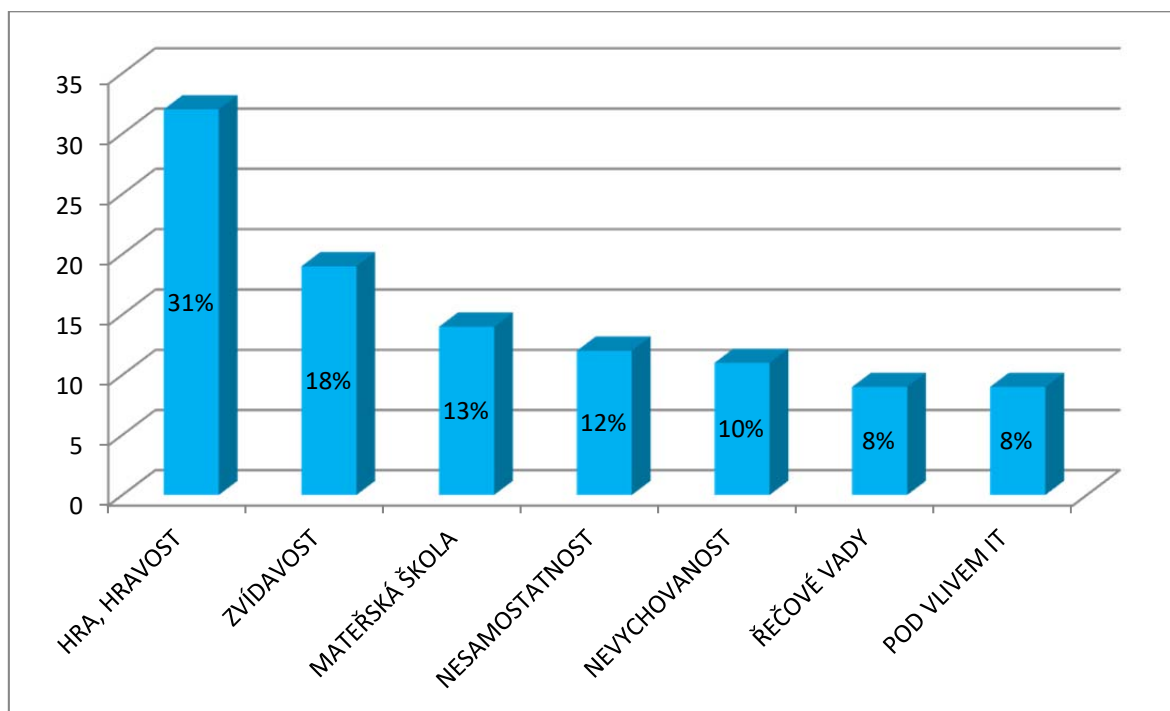
Graf č. 2 Věk respondentů

Cílem čtvrté otázky bylo zjistit, která první tři slova respondenty napadnou, když se řekne současné dítě předškolního věku.

V první otevřené otázce jsme od studentek zjišťovali, co je nejprve napadne v souvislosti s dítětem předškolního věku. Odpovědi byly vyhodnoceny a seřazeny do sedmi oblastí.

Nejvíce studentky učitelství pro mateřské školy zmiňovaly slova **hra, hravost** (31 %). Hra nejvíce charakterizuje předškolní období a patří mezi typické činnosti dětí předškolního věku. Na druhém místě respondenty nejvíce uváděly **zvědavost** (18 %). Pro děti je typické, že jsou zvědavé a zajímají se o dění kolem sebe. Děti rády objevují, ptají se, prozkoumávají a bádají. Ani třetí slovo, které respondenty nejčastěji uváděly, není překvapující. Je to **mateřská škola** (13 %). Mateřská škola je součástí života většiny dětí předškolního věku. Je to první vzdělávací instituce, kterou dítě ve svém životě začne navštěvovat. Uvádíme i další nejčastěji zmiňovaná slova respondentek. Jsou jimi nesamostatnost (12 %), nevychovanost (10 %), řečové vady (8 %). Zajímavá je poslední

odpověď, kterou studentky uvedly, a to, že jsou děti pod vlivem informační a komunikačních technologií (8 %).

Graf č. 3 Představy o dětech předškolního věku

Pátou otázkou jsme se pokusili zjistit projevy týkající se dětí předškolního věku, podle zkušeností studentek učitelství pro mateřské školy.

Zde jsme nabídli studentkám sedm výroků, u kterých mohly vyjádřit svůj názor na stupnici od naprosto nesouhlasím po naprosto souhlasím.

Studentky nejvíce souhlasí s výrokem, že děti bez problémů komunikují s ostatními dětmi. Dále si myslí, že děti bez problémů navazují kontakty s dospělými. Nejvíce respondenti nesouhlasí s výrokem, že děti dokáží unést nezdar nebo prohru. Z toho vyplývá, že podle studentek mají děti předškolního věku největší potíže se zvládnutím neúspěchu.

Možnosti	průměr
Dítě bez problémů komunikuje s ostatními dětmi	3,84
Dítě bez problémů navazuje kontakty s dospělými	3,68
Dítě zvládá odloučení od rodičů	3,46
Dítě správně reaguje na pokyny autority	3,29
Dítě dodržuje pravidla slušného chování	3,07
Dítě má smysl pro povinnost, odpovědnost	2,79
Dítě dokáže unést nezdar, prohru	2,62

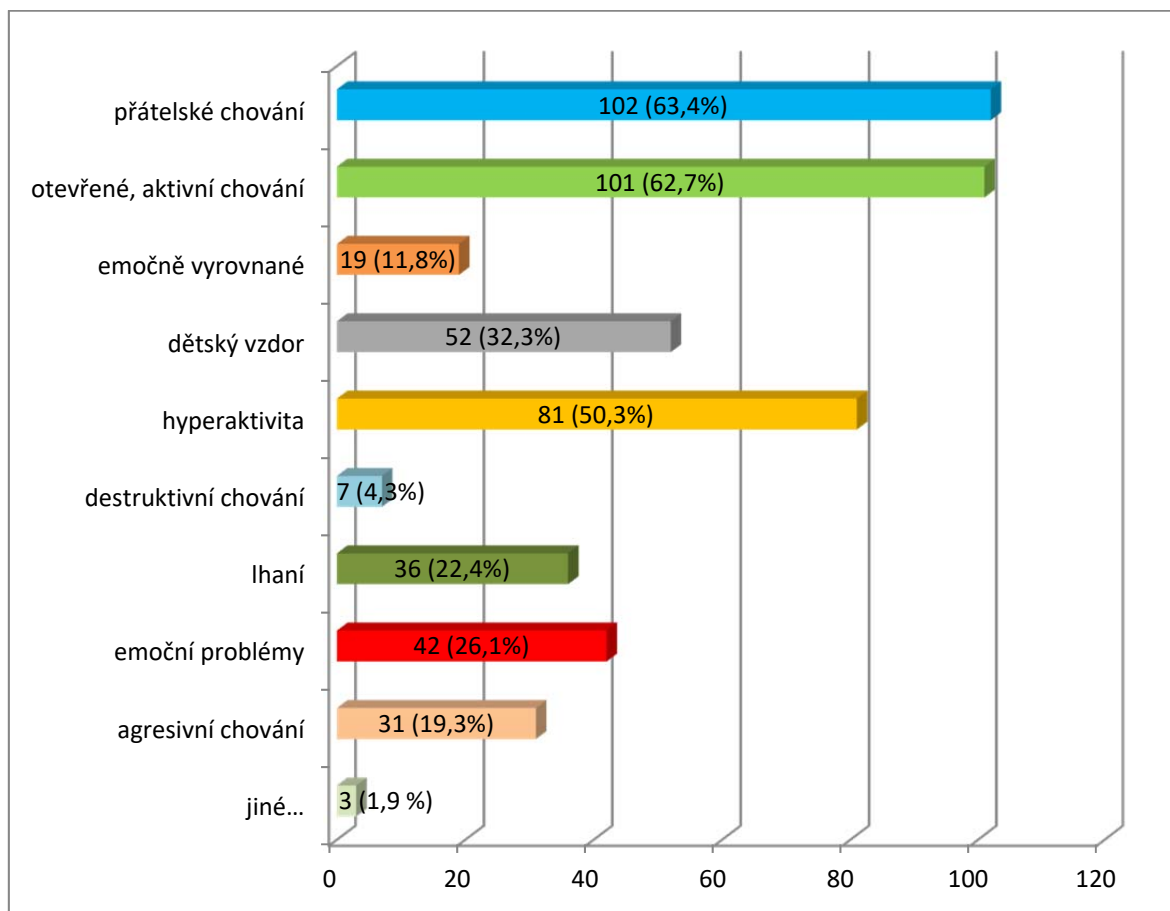
Tabulka č. 2 Projevy dětí předškolního věku

Šestou otázkou jsme se studentek ptali, s jakým chováním se u dětí předškolního věku nejčastěji setkávají.

Zde jsme nabídli respondentům devět odpovědí, ze kterých mohli označit více možností, které nejvíce odpovídají jejich zkušenostem. Poslední možnost byla „jiné“, kde mohli vyjádřit odpověď, která se v možnostech nevyskytovala.

Z grafu č. 4 je patrné, že 63 % respondentek se u dětí setkává s přátelským, otevřeným a aktivním chováním. Až polovina studentek (50,3%) se u dětí setkává s hyperaktivním chováním a 32 % respondentů se nejčastěji setkává s dětským vzdorem. 26 % studentek uvedlo, že se často setkávají u dětí s emočními problémy. Nejméně často se studentky (4 %) setkávají s destruktivním chováním dětí.

Dále respondentky uváděly v rámci poslední otevřené otázky své názory, že děti jsou podle nich nasmělé nebo líné a je těžké je v dnešní době namotivovat.

Graf č. 4 Nejčastější chování dětí předškolního věku

V sedmé otázce nás zajímalo, jakých vlastností a projevů si studentky všímají u dětí předškolního věku.

Respondentům bylo nabídnuto 22 pojmů, které se týkají vlastností a projevů dětí. Ke každému pojmu studentky označily svou míru souhlasu nebo nesouhlasu.

Z tabulky můžeme vyčíst, že respondenty nejvíce souhlasí s tím, že současné děti předškolního věku jsou hravé, zvědavé, citlivé. Studentky naprosto nesouhlasí s tím, že by dnešní děti byly stresované, samostatné nebo přetěžované. Z toho vyplývá, že současné děti jsou podle respondentek nesamostatné. Podobný výsledek nám vyšel i v otázce číslo devět.

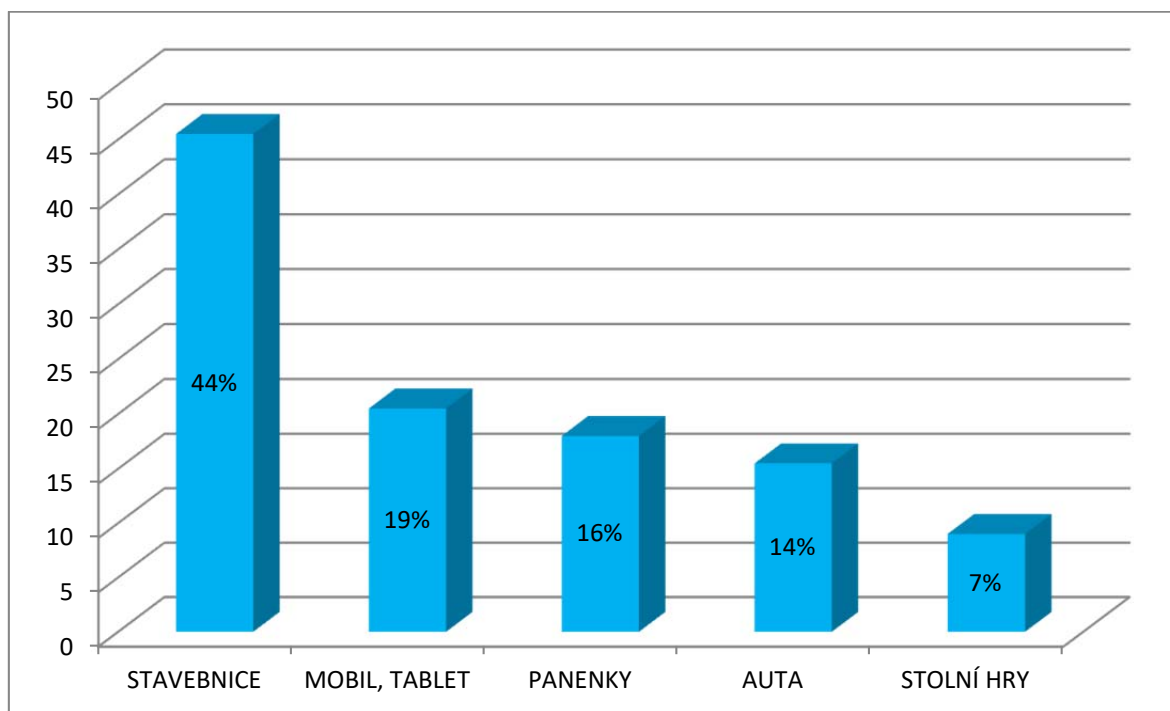
Možnosti	průměr
Hravé	4,47
Zvědavé	4,22
Citlivé	4,02
Šťastné	3,99
Soutěživé	3,95
Aktivní	3,91
Komunikativní	3,88
Netrpělivé	3,83
Tvrdohlavé	3,62
Slušné	3,48
Nesamostatné	3,35
Dravé	3,29
Empatické	3,27
Sebevědomé	3,27
Pohybově nadané	3,25
Průbojné	3,17
Neposlušné	3,16
Nebojácné	3,12
Žárlivé	2,86
Přetěžované	2,84
Samostatné	2,84
Stresované	2,47

Tabulka č. 3 Vlastnosti a projevy dětí předškolního věku

Cílem osmé otázky bylo zjistit, jaká je podle studentů nejoblíbenější hračka dětí předškolního věku.

V této druhé otevřené otázce jsme zjišťovali od studentů, jakou mají děti předškolního věku nejoblíbenější hračku. Odpovědi byly vyhodnoceny a seřazeny do pěti oblastí.

Podle studentek učitelství pro mateřské školy patří mezi nejoblíbenější hračky dětí předškolního věku stavebnice (44 %). Jde zejména o různá lega, konstruktivní stavebnice, magnetické stavebnice aj. Na druhém místě studentky uvedly jako další nejoblíbenější hračku dětí mobily a tablety (19 %). Podle jejich názoru dětem tyto „hračky“ zprostředkovávají rodiče „*Chtějí mít od dětí klid, tak jim dají mobil nebo tablet*“. „*Byl to nejčastější dárek, o který si děti psaly Ježíškovi*“. „*Je to nejčastější odpověď na to, co děti dělaly o víkendu – hrály na tabletu*“. Další nejoblíbenější hračky respondentky uvedly panenky (16 %) a auta (14 %). To jsou typické hračky pro dívky a chlapce. Dívky mají v oblibě panenky z aktuálních dětských filmů „*Elsa a Anna*“. Na posledním místě se 7 % studentky uvedly jako oblíbenou hračku stolní hry. Myslí se tím různé deskové hry, puzzle atd.

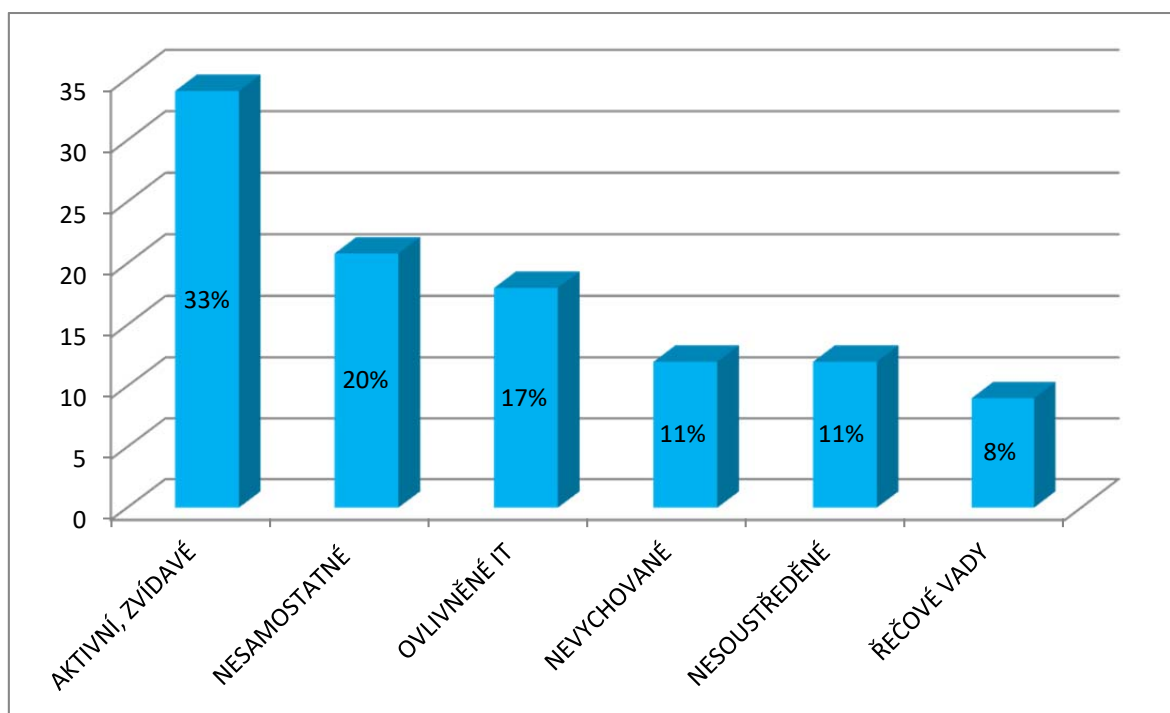

Graf č. 5 Nejoblíbenější hračka dětí předškolního věku

V deváté otázce nás zajímalo, jaký je názor studentů na současné děti předškolního věku. I v tomto případě se jednalo o otevřenou otázku, kde měli studenti možnost rozepsat své názory na současné děti. Jednotlivé odpovědi jsme analyzovaly do několika kategorií,

kteří měly stejný nebo podobný význam. Vzniklo nám šest kategorií, které jsme uvedly v grafu č. 6.

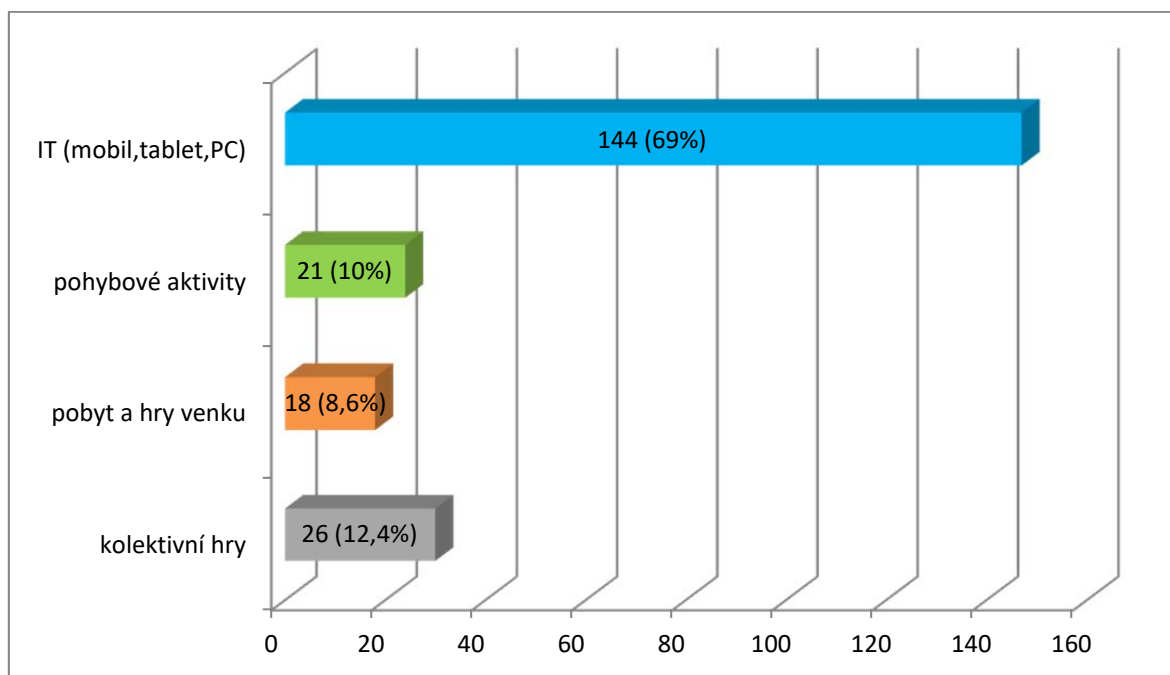
Pro 33 % respondentů jsou dnešní děti předškolního věku hravé a zvědavé. To se shoduje i s výsledky ze sedmé otázky, kde studenti nejvíce souhlasí s tím, že děti jsou hravé a zvědavé. 20 % studentek vyjádřilo svůj názor, že současné děti jsou nesamostatné. Vyžadují neustálou přítomnost a pomoc dospělého, jsou nesamostatné v oblékání, v hygienických návycích apod. Další kategorií tvoří děti, které jsou ovlivněny informačními a komunikačními technologiemi, a to podle 17 % respondentů. Ti argumentují, že rodiče nemají na své děti čas a poskytují jim mobily, tablety, počítače či sledování televize, aby je zabavili. Dále se objevily názory studentů, že současné děti jsou nevychované (11 %) a nesoustředěné (11 %). Opět to studentky dávají za vinu rodičům, kteří jsou podle nich nedůslední, nemají na děti čas, apod. Někteří respondenti se vyjadřovali takto: „*Děti mají z domova minimum pravidel, které by měly dodržovat.*“ „*Mnohdy jsou děti bez limitů a mají pocit, že mohou vše. Není to jejich chyba, ale bohužel za to můžou rodiče. Setkávám se s tím čím dál častěji.*“ Objevil se i tento názor jednoho z respondentů: „*Děti jsou odrazem rodičů. Nemají základní návyky z rodiny, jsou nesoustředěné. Konflikty řeší fyzicky, neumí se dohodnout. Je velmi těžké u nich vzbudit zájem.*“ Poslední kategorií tvoří názory respondentů, kteří si myslí, že současné děti charakterizují řečové vady (8 %).

Graf č. 6 Současné děti předškolního věku

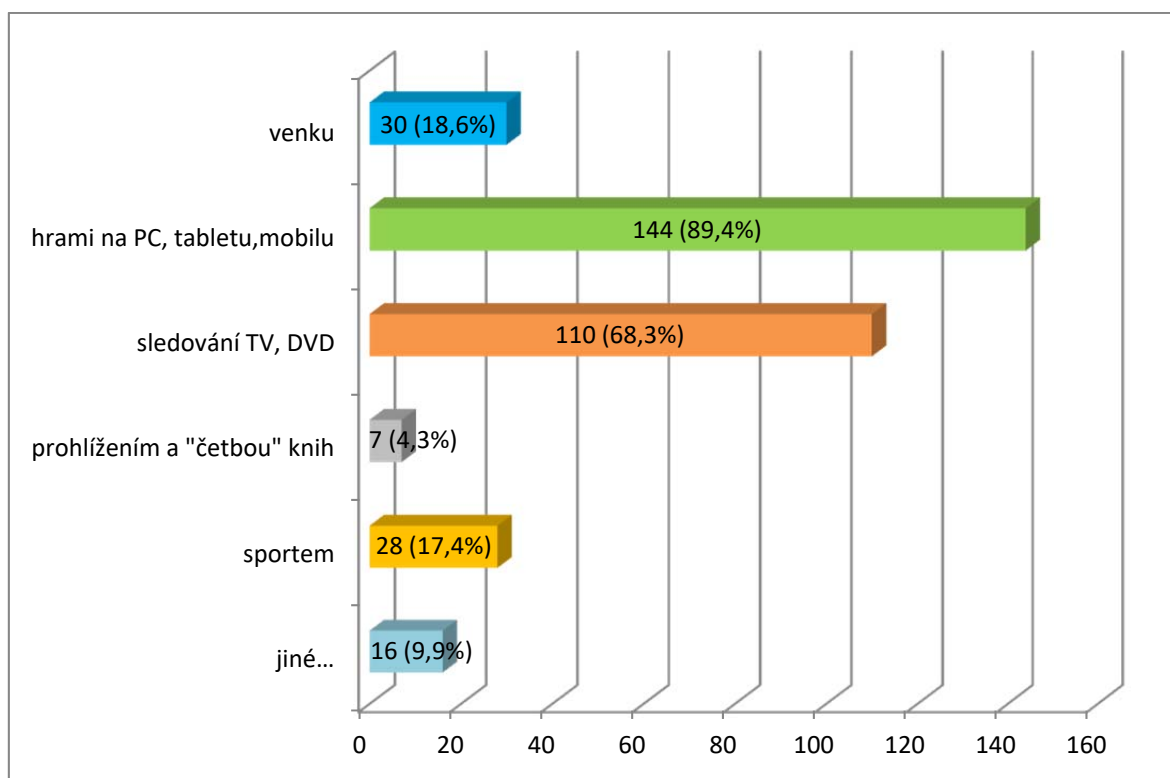
Cílem desáté otázky bylo zjistit, co podle studentů baví dnešní děti nejvíce. V další otevřené otázce se mohli studenti rozepsat o svých názorech na dnešní děti a jejich nejoblíbenější aktivity. Jednotlivé odpovědi jsme vyhodnotili a seřadili do čtyř oblastí, které měly stejný nebo podobný význam. Tyto oblasti jsme uvedli v grafu č. 7.

Velká část respondentů (69 %) se shodla v názorech, že současné děti nejvíce baví hry na tabletu, mobilu nebo na počítači. Tuto odpověď jsme předpokládali, protože v otázce na nejoblíbenější hračku se na druhém místě objevil tablet a mobil. Opět se zde opakují názory, že tyto informační a komunikační technologie dětem nabízejí rodiče. Někteří studenti vyjadřují názor: „Co jsem si povšimla, tak již v tomto nízkém věku se děti nejvíce zajímají o různé online hry, youtubery atd. Následně se všímám, že děti hodně sledují televizi a různá videa na internetu. Bohužel, často se mezi dětmi vyskytují různé hry přejaté z internetu, jako střilečky, zabíjení apod.“ Jiný názor vyjadřoval: „Myslím si, že dnešní děti jsou vystaveny špatné výchově svých rodičů. Rodiče dětem dávají tablety a podobná zařízení jen proto, aby se jim nemuseli věnovat a měli od dětí klid.“ Ostatní tři oblasti jsou téměř na stejné úrovni. Přes 12 % respondentů se shoduje, že děti baví nejvíce kolektivní hry, tzn. různé hry ve skupině více dětí. 10 % uvádí pohybové aktivity, jako různé honičky, běhání, překážkové dráhy aj. Necelých 9 % studentek vyjádřilo názory, že současné děti baví pobyt a hry venku.

Graf č. 7 Oblíbené aktivity dětí předškolního věku

Určitou návaznost na předchozí otázku lze sledovat i v následující položce dotazníku. V rámci ní jsme chtěli zjistit názory respondentů na to, **jak tráví děti předškolního věku nejčastěji svůj volný čas**. Respondenti měli možnost vybírat z šesti nabízených odpovědí, případně v rámci poslední z nich doplnit slovně jiný názor. Jak lze vidět v grafu č. 8, jednoznačně zde převažuje názor studentů (90 %), že nejčastěji tráví děti svůj volný čas hrami na počítači, tabletu nebo mobilu. Na druhém místě se téměř 70 % studentek shoduje v názoru, že děti tráví svůj volný čas sledování televize nebo DVD. Třetí nejčastěji volenou odpovědí bylo, že děti tráví svůj volný čas venku. Tuto možnost zvolilo téměř 19 % respondentů. Dle 17 % studentek svůj volný čas děti tráví sportem. V neposlední řadě, celkem téměř 10 % respondentek zvolilo jinou odpověď. Zde se argumenty velmi často shodovaly s názorem, že děti tráví čas na různých kroužcích nebo hrou s oblíbenými hračkami v domácím prostředí. Oblíbené hračky dětí předškolního věku jsme zjišťovali v otázce osm. Jen něco málo přes 4 % respondentů sdílí názor, že děti si ve svém volném čase prohlížejí knihy.

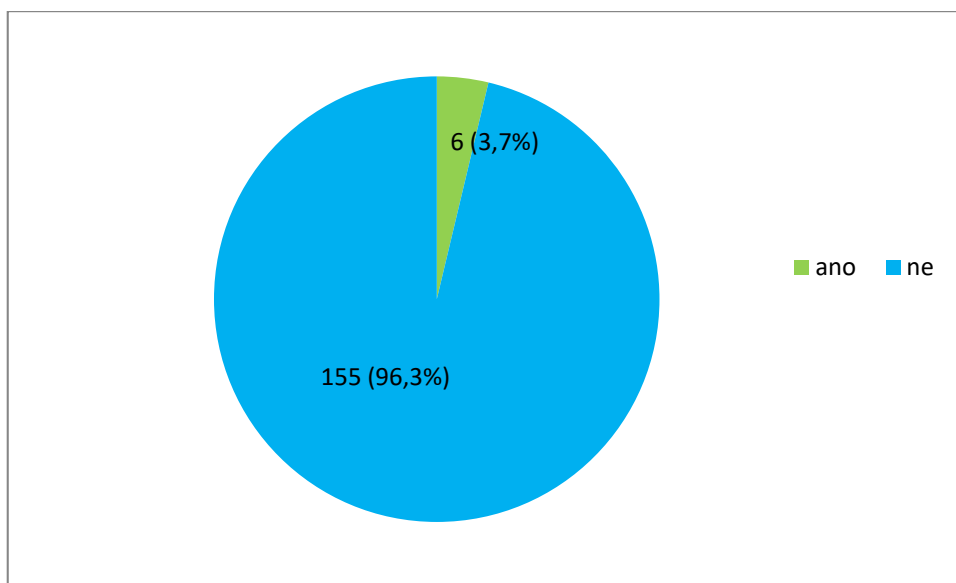

Graf č. 8 Volný čas dětí předškolního věku

V rámci následujících otázek jsme se zaměřili na zjišťování informací, odkud získali nebo čerpají naši respondenti zkušenosti s dětmi předškolního věku.

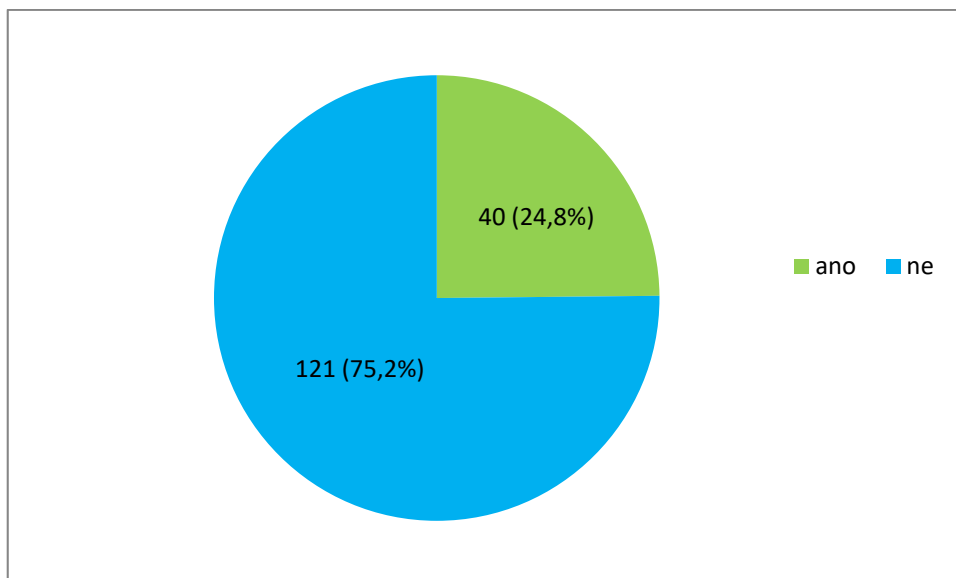

Zjišťovali jsme, jestli naši respondenti mají **sourozence v předškolním věku**. Zde měli studenti možnost odpovědi „ano“ nebo „ne“. Jak lze vidět v grafu č. 9, celkem 96,3 % respondentů nemá sourozence v předškolním věku. Zbýlých 3,7 % respondentů uvedlo, že v současnosti má sourozence v předškolním věku. Podle výsledků z otázky č. 3, kde jsme zjišťovali věk respondentů, nám vyplývá, že naši respondenti jsou spíše starší, proto tedy většinou nemají sourozence v předškolním věku.

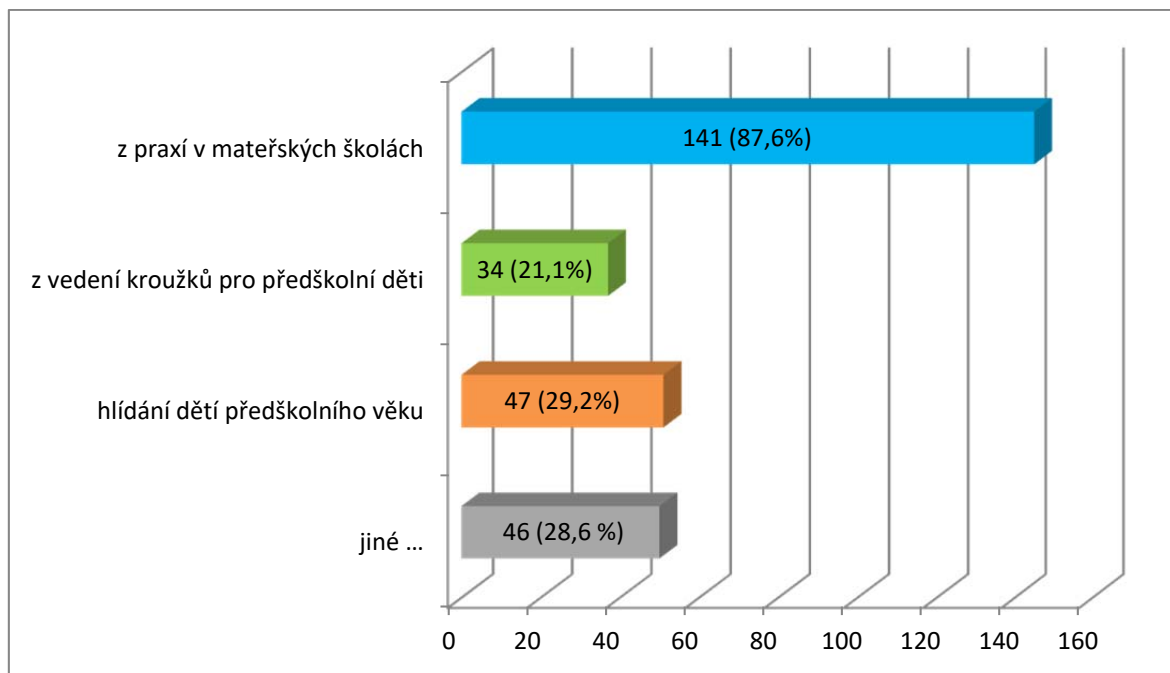
Graf č. 9 Sourozenec v předškolním věku

Mírně jinak tomu bylo u otázky, kde nás zajímalo, jestli mají **studenti vlastní děti předškolního věku**. Na výběr měli opět ze dvou možností. Z grafu č. 10 je patrné, že 75 % respondentů nyní nemá vlastní děti předškolního věku, ale není vyloučeno, že mají starší děti. Tudiž někteří zažili výchovu dětí předškolního věku. Ostatních 25 % respondentů má nyní vlastní dítě předškolního věku, takže jejich zkušenosti s dětmi jsou aktuální.

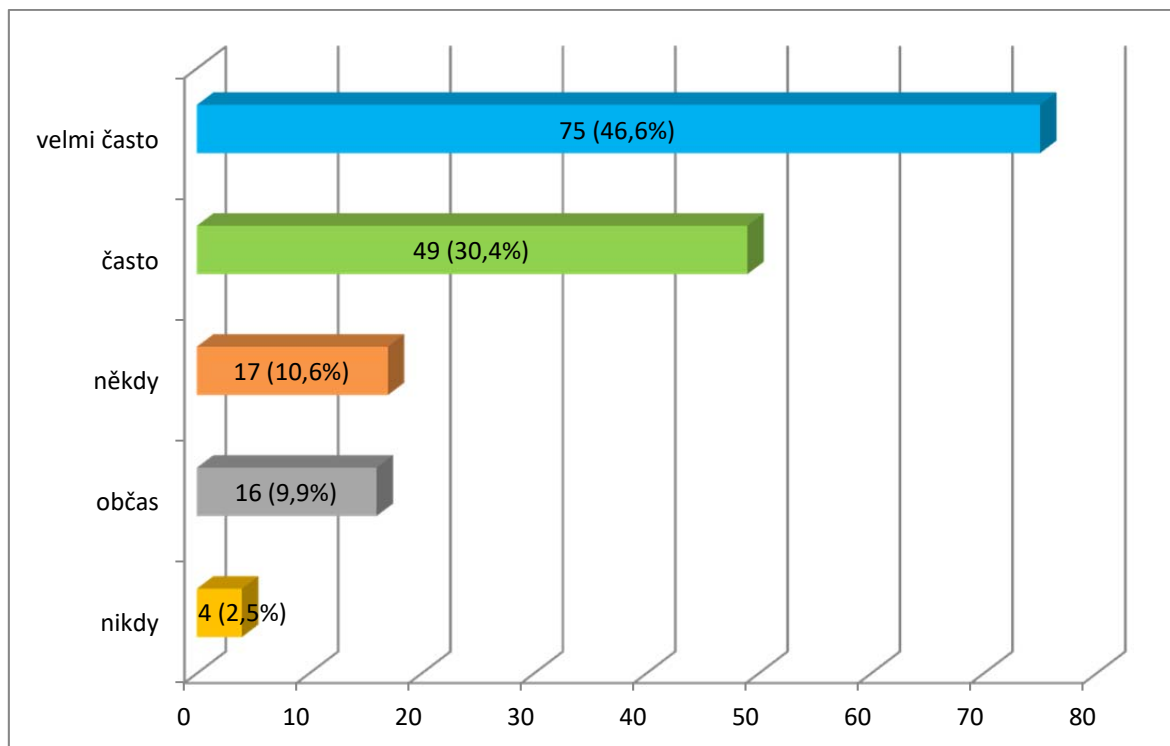
Graf č. 10 Vlastní dítě v předškolním věku

V rámci čtrnácté otázky nás konkrétně zajímalo, odkud mají studenti **zkušenosti s dětmi předškolního věku**. Respondenti měli možnost vybírat ze čtyř nabízených odpovědí, případně v rámci poslední z nich doplnit slovně jiný názor. Označit mohli více odpovědí. Z odpovědí znázorněných v grafu č. 11 vyplývá, že většina studentů (87,6 %) má zkušenosti s dětmi z praxí v mateřských školách. Tuto odpověď jsme předpokládali, protože většina škol zprostředkovává svým studentům praxe v mateřských školách. Přes 29 % respondentů má zkušenosti s dětmi z hlídání dětí např. svým známým, kamarádkám nebo v různých hlídacích koutcích. 28,6 % respondentů zvolilo jinou odpověď, kde vyjadřovali různé názory. Jejich zkušenosti vyplývají hlavně z toho, že mají vlastní děti. „Mám svoje dvě děti 9 let a 13 let. To je podle mě ta nejlepší zkušenost.“ „Mám tři vlastní děti.“ Jiní respondenti vyjadřovali: „Jsem studentkou, ale zároveň i učitelkou v mateřské škole.“ To nám potvrzuje i věkové složení našich respondentů, protože mají možnost studovat dálkové studium.

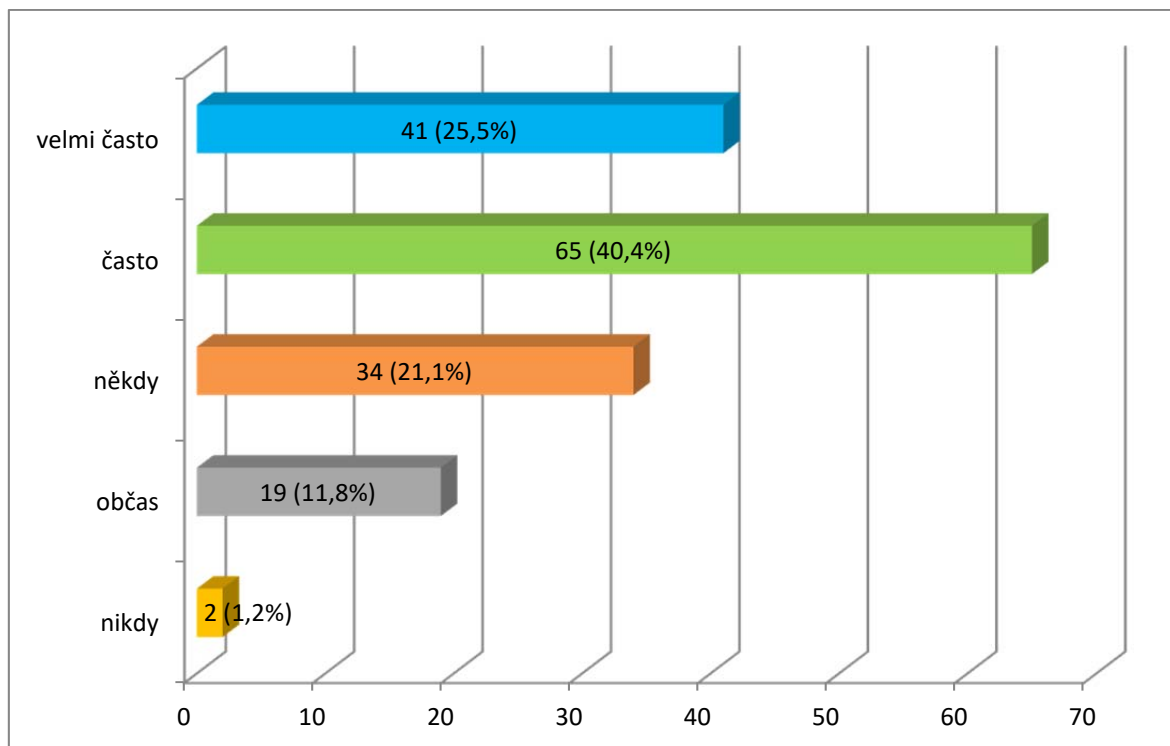
Graf č. 11 Zkušenosti s dětmi předškolního věku

V patnácté otázce dotazníku jsme se respondentů ptali, **jak často komunikují s učiteli o dětech předškolního věku**. Respondenti měli možnost vybírat z pěti odpovědí jednu, která nejvíce odpovídá jejich názoru. Jak lze vidět v grafu č. 12, velmi často komunikuje s učiteli o dětech přes 46 % studentů. Možnost často zvolilo přes 30 % studentů. Možnost někdy a občas komunikovat s učiteli o dětech předškolního věku, zvolilo v obou případech 10 % respondentů. Nikdy nekomunikuje s učiteli o dětech 2,5 % respondentů.

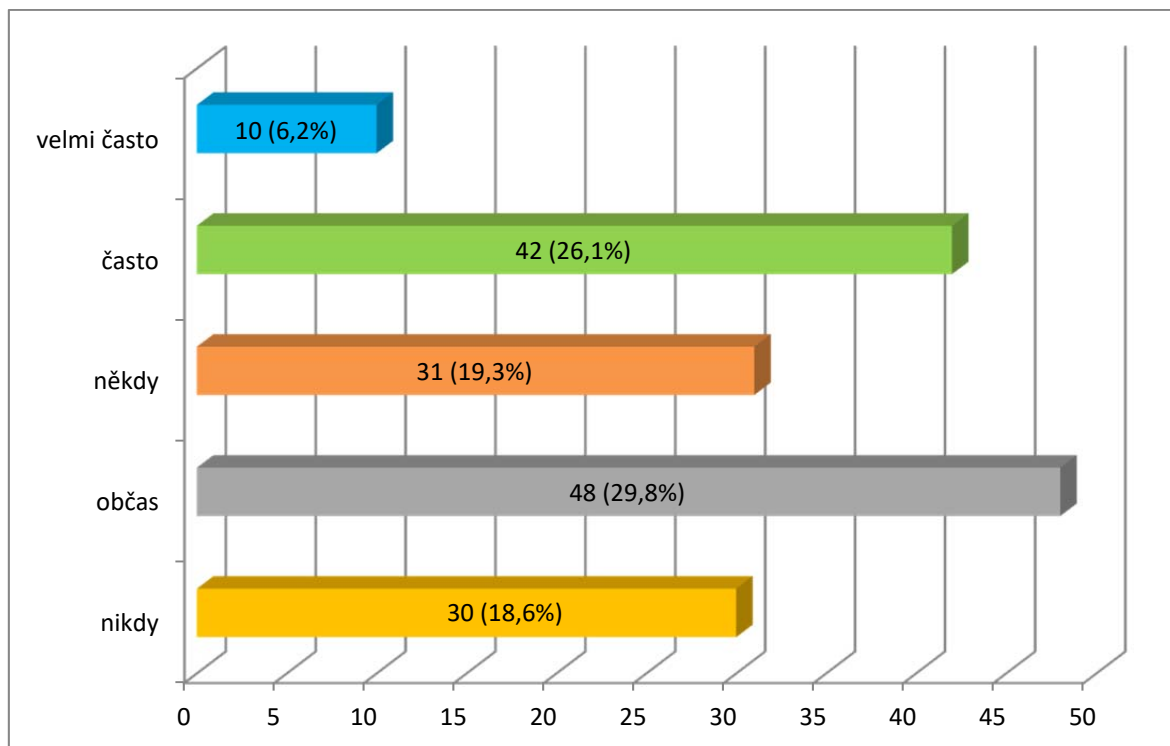
Graf č. 12 Míra komunikace s učiteli o dětech předškolního věku

Dále jsme chtěli od respondentů zjistit, **jak často čtou odborné knihy a publikace, které se týkají dětí předškolního věku**. Respondenti měli možnost opět vybírat z pěti odpovědí jednu, která nejvíce odpovídá jejich názoru. Velmi často čte odborné knihy a publikace zaměřené na děti 25,5 % studentek. 40,4 % studentek se vyjádřilo, že odborné publikace zaměřené na děti čtou často. Někdy čte odborné knihy a publikace 21 % respondentek. K odpovědi občas se přiznalo téměř 12 % studentek a nikdy nečtou žádné knihy a publikace o dětech předškolního věku 1,2% respondentů.

Graf č. 13 Čtení odborných publikací ohledně dětí předškolního věku

V další položce dotazníku nás zajímalo, jak často se respondenti **účastní seminářů a školení zaměřených na děti předškolního věku**. Opět měli respondenti možnost zvolit jednu odpověď z pěti nabízených. Jen velmi malá část studentek (6,2 %) se seminářů a školení ohledně dětí předškolního věku účastní velmi často. K odpovědi, že se účastní seminářů a školení často, se připojilo 26 % studentek. Někdy se účastní školení a seminářů 19,3 % studentek. Překvapující jsou odpovědi občas a nikdy. Jen občas se zúčastňují školení ohledně dětí předškolního věku téměř 30 % studentek. K odpovědi, že nikdy se neúčastní školení a seminářů se vyjádřilo až 18,6 % studentek.

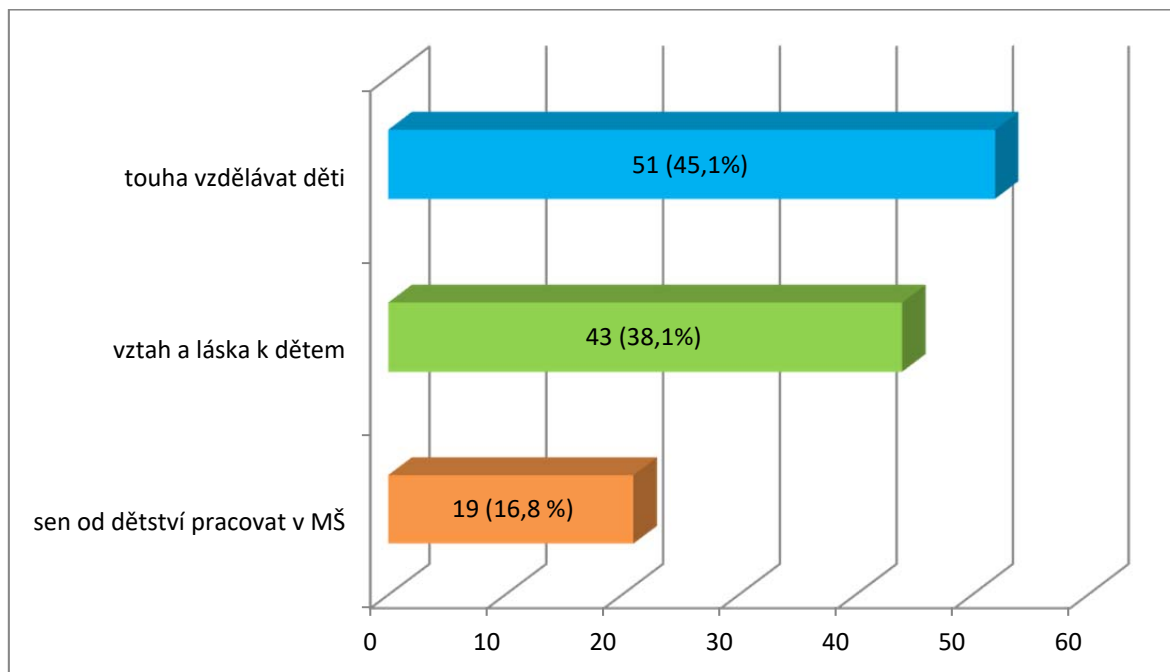

Graf č. 14 Míra účasti na seminářích a školeních

V poslední otázce našeho dotazníkového šetření jsme zjišťovali, co vedlo studentky **ke studiu na škole s pedagogickým zaměřením**. V této poslední otevřené otázce mohly respondentky vyjádřit své názory, proč si vybraly studium s pedagogickým zaměřením. Podle Wiegerové & Gavory (2014) patří mezi motivy stát se učitelkou v mateřské škole například inspirace jiným učitelem. Zásadní motiv při volbě studia je velmi kladný vztah k dětem, který je velmi emocionální. V neposlední řadě jsou to i osobnostní předpoklady vykonávat tuto profesi.

Odpovědi respondentů jsme vyhodnotili a seřadili do třech kategorií. Ke studiu na škole s pedagogickým zaměřením vedla 45 % studentek touha vzdělávat děti. Respondentky uváděly, že chtějí dětem předávat něco ze sebe, vést je k morálním hodnotám, je to pro ně smysluplná činnost. Uvádějí, že dítě je v tomto období nejvíce tvárné naučí se spoustu nových věcí a to jim dává smysl. Některé názory byly: „*Naplňuje mě odborné předávání učiva dětem předškolního věku.*“ nebo „*Touha účastnit se na vzdělávání dětí. Je to bohužel rok od roku těžší, ale spíše vinou rodičů.*“ 38 % respondentek projevilo svůj názor, že hlavně vztah a láska k dětem je přimělo studovat pedagogický obor. Zmiňovaly např.: „*Mám velice ráda malé děti, protože jsou bezprostřední. Práce v mateřské škole mě velice naplňuje, protože vidím u dětí jejich posun a to jak z malého človíčka, který ze začátku*

neuměl plno věcí, vyrůstá úžasný samostatný školák.“ „Vždy jsem měla ráda děti, jsem z velké rodiny a sama mám tři děti.“ Třetí kategorii tvořily respondentky, které již od dětství chtěly pracovat v mateřské škole, bylo jich necelých 17 %.

Graf č. 15 Volba studia pedagogického zaměření

4.2 Výzkumné otázky a ověření hypotézy

Z odpovědí respondentů, které jsme získali z dotazníkového šetření, si následně můžeme zodpovědět výzkumné otázky, které jsme si stanovili na začátku výzkumu. Současně byla tato data použita k ověření hypotézy. K ověření hypotézy jsme použili chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

VO 1: Jaké jsou názory studentů středních škol a vysokých škol na dítě předškolního věku?

Z výsledků nám vyplývá, že názory studentů na děti předškolního věku jsou celkem jednoznačné. Podle studentů jsou současné děti hravé a zvědavé. To jsou typické projevy dětí předškolního věku. Hra patří mezi základní činnosti dětí. Zvědavost je hnací motor pro učení dítěte. Děti se rádi zajímají o dění kolem nich a rádi objevují nové věci. Nejraději si děti předškolního věku podle studentek hrají se stavebnicemi. Jde zejména o různá lega, konstruktivní stavebnice, magnetické stavebnice aj. Dále se názory studentek shodovaly, že současné děti jsou velmi ovlivněné moderními informačními a komunikačními

technologemi. Dětem tyto technologie poskytují dospělí, ale podle studentek hlavně rodiče. Chtějí děti zabavit, a tak jim poskytují mobily a tablety ke hře. Málo ale dbají na výběr smysluplných her a děti si tak dělají, co chtějí. Dokonce znají i slova jako youtebeři apod. Tyto fenomény mohou ovlivňovat děti už od velmi nízkého věku. Další názory, které vyvstaly od našich respondentů, vyjadřují, že dnešní děti jsou nesamostatné. Vyžadují neustálou přítomnost a pomoc dospělého, jsou nesamostatné v oblékání, v hygienických návycích apod. Některé dnešní děti jsou nevychované a nesoustředěné.

VO 2: Jak se projevují dnešní děti předškolního věku podle studentů středních škol a vysokých škol?

Podle respondentek se současné děti bez problémů projevují v komunikaci s ostatními dětmi i dospělými. Dnešní děti bez problémů navazují nová přátelství, bez zábran navazují komunikaci s ostatními dětmi a také dospělými. Dá se říci, že děti zvládají i odloučení od rodičů. Z části se dá o dětech konstatovat, podle názoru respondentů, že někteří jsou schopni správně reagovat na pokyny autority a dodržují pravidla slušného chování. Záleží, jak jsou děti vedené z domova, tak se potom projevují. Jsou odrazem svých rodičů. Ukázalo se, že děti mají největší problém s prohrou a nezdarem. To se dá vysvětlit tím, že děti v předškolním věku jsou egocentrické, vidí jen sami sebe. Obtížně se někteří srovnávají s neúspěchem. Studentky se nejčastěji setkávají s přátelskými dětmi s otevřeným a aktivním chováním. Důležité je zmínit, že až polovina respondentek se setkává s dětmi s hyperaktivními projevy chování. U některých dětí převažují emoční problémy.

VO 3: Jaký je vztah mezi názory studentů na dítě předškolního věku a jejich příslušností ke střední nebo vysoké škole?

Názory na dítě předškolního věku jsou velmi podobné jak u studentů středních škol, tak u studentů vysokých škol. Věkové složení našich respondentů je velmi různorodé, spíše směřuje k vyššímu věku, než který je typický pro studium na střední škole a hned poté na škole vysoké. V dnešní době se může stát studentem víceméně kdokoli v jakémkoliv věku.

H 1: Názory studentů na děti předškolního věku se liší podle toho, jestli studují na střední nebo vysoké škole.

Dle hypotézy zkoumáme vztah mezi studenty navštěvující střední nebo vysokou školu, a jejich názor na děti předškolního věku. Z odpovědí dotazovaných na otázky o projevu,

chování a vlastností dětí předškolního věku, jsme vytvořili hodnotící kategorie. Do první kategorie „kladné hodnocení“, jsme zařadili respondenty se souhlasným postojem k dotazům na projevy dětí. Za „negativní hodnocení“ považujeme odpovědi s nesouhlasným názorem. Odpovědi „neumím se rozhodnout“ byli rozděleny rovným dílem do obou kategorií.

Pro otestování hypotézy jsme zvolili hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1. Kritická hodnota pro takto zvolená kritéria má ve statistických tabulkách hodnotu 3,841. Na základě výpočtu chí-kvadrátu jsme vypočetli výsledek $\chi^2 = 0,454$. Porovnáním s kritickou hodnotou vyplývá, že námi určená hodnota je nižší. Z tohoto důvodu přijímáme hypotézu nulovou a odmítáme alternativní.

Můžeme tedy konstatovat, že druh navštěvované školy mezi studenty nehraje významnou roli v názoru na děti předškolního věku. Předpokládali jsme zřetelný rozdíl v názorech.

Tato hypotéza se nepotvrdila. A z toho vyplývá, že nezáleží na druhu studované školy pro vytvoření názoru na dítě předškolního věku.

	Student SŠ	Student VŠ	celkem
kladné hodnocení	47 (44,87)	37 (39,13)	84
negativní hodnocení	39 (41,13)	38 (35,87)	77
celkem	86	75	161

Tabulka č. 4 Hypotéza 1 – skutečné a očekávané četnosti

4.3 Interpretace výzkumných zjištění i interview

Další metoda, jež byla použita v našem výzkumném šetření, bylo interview. Byla to doplňková metoda, která měla podpořit či vyvrátit výsledky z dotazníkového šetření. V kapitole shrnutí výsledků nabídneme celkovou komparaci těchto výzkumných metod.

Děti jsou přirozeně zvědavé, nesamostatné, vyžadující pozornost dospělého

Pro mnou oslovené participanty (studenti učitelství pro mateřské školy) jsou děti zvědavé, nesamostatné, vyžadující častou pozornost dospělého.

„Děti jsou pořád děti. Důležitá je jejich výchova. Dnes si myslím, že děti jsou hodně hýčkané, opečovávané, hlídané, nejsou vedeny k samostatnosti. Rodiče za ně vše udělají, všude je dovezou, pořád je nějakým způsobem ochraňují. Děti nemají prostor se pořádně projevit, být samy sebou.“ (U1)

„Nejčastěji se u dětí setkávám s nesamostatností. Dnešní děti jsou zvyklé, že za ně neustále někdo něco dělá.“ (U2)

„Každé dítě je jiné, každé pochází z jiné rodiny. Děti se chovají tak, jak to vidí v rodině u dospělých. Některé jsou kamarádké, vstřícné, dovedou pomoci druhým. Jiné jsou sobecké, rozmazlené, nesamostatné, neumí si hrát, neustále vyžadují přítomnost dospělého.“ (U5)

Děti jsou ovlivněné informačními technologiemi

„Každopádně žijeme ve věku informační technologií. Většina dětí vlastní mobil, notebook nebo tablet. Pak jsou to různé roboty, hračky co chodí, svítí, přeměňují se, ale u dětí nic nerozvíjí, nepodporují jejich fantazii.“ (U1)

„Děti mi samy říkají, že mají doma tablet a mobil. Vidím, že je to velký trend i u těch nejmenších dětí.“ (U3)

„Některé děti tráví doma u elektroniky spoustu času. Myslím si, že to hodně záleží na možnostech a schopnostech rodičů.“ (U4)

Ve výpovědích participantů shledáváme výrazné podobnosti jako u dotazníkového šetření. Objevují se zde podobné výpovědi jako v dotazníkovém šetření. Participanti se také shodují v názorech, že současné děti jsou hravé, zvědavé, přátelské a ovlivněné komunikačními technologiemi.

5 SHRnutí VÝzkumný ZJištění

Poslední kapitola práce přináší závěry realizovaného výzkumu a zároveň je stručnou komparací námi použitých dvou metod ve výzkumu. Ve výzkumu jsme chtěli zjistit, jaké jsou názory studentů učitelství týkajících se dětí předškolního věku. Na počátku jsme si stanovili několik výzkumných cílů a z nich plynoucí výzkumné otázky. Odpovědi na tyto cíle a otázky jsme se snažili získat prostřednictvím dotazníkového šetření a metodou interview. V rámci dotazníkového šetření se nám podařilo získat 161 vyplněných dotazníků a následně bylo pořizeno 5 rozhovorů. Po zpracování dat jsme provedli interpretaci výsledků a získané údaje přehledně zobrazily do grafů a tabulek, v nichž uvádíme procentuální a číselné zastoupení respondentů. Dále výsledky prezentujeme prostřednictvím kategorií, které vznikly jak v rámci dotazníkového šetření, tak v rámci uskutečněných interview. Níže prezentujeme stručně hlavní výzkumná zjištění.

- Přes 33 % respondentů vyjádřilo názor, že současné děti jsou podle nich hravé a zvědavé. Kolem 13 % respondentů se domnívá, že dnešní děti jsou nesamostatné, nevychované a ovlivňované informačními technologiemi.
- Až přes 63 % studentek se setkává u dnešních dětí s přátelským, otevřeným a aktivním chováním. Ale až polovina dotazovaných se setkává s dětmi s hyperaktivním chováním. Přes 30 % respondentů se vyjádřilo, že se u dětí setkává i s dětským vzdorem a různými emočními problémy.
- Mezi vlastnosti dnešních dětí řadí respondentky hlavně hravost, zvědavost, citlivost a soutěživost.
- Mezi nejoblíbenější hračky dnešních dětí předškolního věku řadí 44 % studentek stavebnice a na druhém místě jsou to tablety, mobily a počítače.
- Volný čas dnešních dětí je podle 69 % respondentek tráven hrami na mobilech, tabletech a počítačích.

V tabulce níže představujeme kategorie, které vznikly na základě dotazníkového šetření a metody interview. Interview zde bylo doplňkovou metodou. Ve výsledcích nedošlo k výraznějším rozdílům mezi kategoriemi dotazníkového šetření a interview. Participantů podpořili názory respondentů.

Kategorie	
Dotazníkové šetření	Interview

Hravé/zvídavé/citlivé/nesamostatné	Zvídavé/nesamostatné
Aktivní/přátelské/otevřené chování	Vyžadující pozornost dospělého
Ovlivněno IT	Ovlivněno IT

Tabulka č. 5 Komparace výsledků výzkumných metod

6 LIMITY VÝZKUMU A DISKUZE

V rámci realizace výzkumu jsme se setkali hned s několika omezeními a limity. Za jeden ze stěžejních považujeme nedostatečnou možnost opřít se v teoretické části o teoretická východiska a dosavadní výzkumná zjištění. Uvědomujeme si nedostatky v teoretické části, ale bohužel jsme nedokázali najít relevantní teoretický základ.

Za další limit považujeme nemožnost zobecnění získaných výsledků na celou populaci. Na výzkumu se podílel poměrně malý vzorek respondentů, a tak jsou výsledky výzkumného šetření platné pouze pro naše respondenty.

Další limit vnímáme v souvislosti se zvolenou výzkumnou metodou. Bylo nelehkým úkolem pokusit se zjišťovat názory pomocí dotazníkového šetření. V rámci dotazníku jsme dali respondentům dostatečný prostor pro vyjádření jejich názorů. Naši respondenti nám ale poskytli celkem dostatečné množství dat, které jsme ještě podpořili doplňující metodou interview. Konstrukce výzkumného nástroje byla velmi náročná. Bohužel nedošlo k validaci dotazníku, neboť předvýzkum proběhl na malém vzorku respondentů.

Za limit považujeme i to, že se nám nepodařilo vymyslet více hypotéz. Pracovali jsme jen s jednou. Závěry výzkumu nejsou tak objemné, jak jsme si představovali.

Podle našich výsledků z výzkumného šetření, jsou dnešní děti předškolního věku hravé, zvědavé, citlivé, nesamostatné a ve velké míře ovlivněné informačními technologiemi.

Ve studii Wiegerové a Gavory (2015), která se zabývala konceptualizací dítěte a dětství pohledem budoucích předškolních učitelů. Účastníci výzkumu uváděli výčet vlastností dětí předškolního věku, kde použili přídavná jména, která měla převážně pozitivní konotace. Vyjadřovali se k dětem takto: „Děti jsou čisté, přirozené, zvědavé, okouzující, upřímné, slušné, spontánní, kreativní, hravé a nevinné.“

Hejlová (2010) také zkoumala názory učitelů a studentů učitelství na dnešní děti. V jejím výzkumu se objevovaly tyto charakteristiky dnešních dětí: „Dnešní děti jsou vzdělanější, ambicióznější, zvědavější, nebojí se vyjádřit svůj názor, ale jsou také osamělejší. Objevují se i agresivnější děti a méně citlivé. Pohyb a pobyt v přírodě začíná dětí mizet. Jsou pasivnější a čekají na pokyny dospělého.“

Výsledky z obou výzkumů se více či méně podobají výsledkům našeho výzkumu.

ZÁVĚR

Pojetí dítěte předškolního věku si prošlo vlivem naší společnosti mnoha proměnami. V současné společnosti je dítě považováno za středobod vesmíru. Cílem naší diplomové práce bylo zjistit názory studentů učitelství na dnešní děti předškolního věku. Jak se chovají, jaké jsou, jaké mají vlastnosti nebo jak tráví volný čas. Práce byla rozdělena na teoretickou a empirickou část.

V teoretické části jsme se snažili sumarizovat teoretická východiska zaměřená na pojetí dítěte předškolního věku. Připomněli jsme proměny dítěte a dětství, zmínili jsme stručnou charakteristiku dětí v předškolním období, a jak je pojímáno dítě a dětství v současnosti. V další kapitole jsme se zaměřili na učitele mateřské školy a také na studenta učitelství. Jaké mohou být motivy volby této profese, jak může učitel mateřské školy získat potřebnou kvalifikaci. Dále jsme popsali, do jakých rolí vstupuje učitel mateřské školy a co vše čeká začínajícího učitele.

Cílem výzkumu bylo zjistit názory studentů učitelství týkající se dítěte předškolního věku. Chtěli jsme zjistit nejen jejich názory, ale také to, odkud mají zkušenosti s dětmi předškolního věku a co formovalo jejich názory. Pro získání co největšího množství názorů jsme zvolili kvantitativní design výzkumu. Ke sběru dat jsme vytvořili dotazník, který jsme následně administrovali studentům učitelství pro mateřské školy. Dotazník byl zhotoven prostřednictvím webové stránky Survio a následně vložen na sociální síť nebo rozeslán e-mailem osloveným studentům. K dispozici jsme měli 161 dotazníků. Získaná data jsme analyzovaly, interpretovali a pro lepší přehlednost znázornili pomocí grafů a tabulek. Celkový pohled jsme doplnili metodou interview. Tuto metodu jsme aplikovali u 5 participantů. Interview jsme zpracovali jako transkript, okódovali zásadní místa a následně vytvořili kategorie, které jsme interpretovali. V závěru došlo ke komparaci výsledků těchto dvou metod.

Z výzkumu vyplynulo několik zjištění. Mnoho studentů projevilo názory na dnešní děti v podobě, že jsou hravé, zvědavé, citlivé. Toto zjištění není až tak překvapivé. Takové děti prostě jsou. Překvapivější výsledek je spíše ten, že už děti v tak nízkém věku jsou pod vlivem informačních a komunikačních technologií. Vyhledávají hry na mobilech, tabletech a počítačích. Rodiče dětem tyto moderní vymoženosti poskytují čím dál častěji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Allen, K. E., & Marotz, L. R. (2008). *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let* (Vyd. 3, přeložil Petra VLČKOVÁ). Portál.
- Amirová, A., Fiedlerová, M., & Rejchrtová, A. ([2019]). *Metody a aktivity dramatické výchovy v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Delfos, M. (2018). *Pověz mi...: jak vést profesionální rozhovor s dětmi mezi 4 a 12 lety* (přeložil Ruben PELLAR). Portál.
- Dytrtová, R., & Krhutová, M. (2009). *Učitel: příprava na profesi*. Grada.
- Juklová, K. (2013). *Začínající učitel z pohledu profesního vývoje*. Gaudeamus.
- Kaščák, O., & Pupala, B. (2012). Děti mezi emancipací a sociální využitelností: nová sociologie detstva a „našepkaná emancipace“. *Sociální studia*, 9(2), 13–29.
- Kašparová, I., & Klvaňová, R. (2016). Dítě a dětství: proměnlivá konceptualizace pojmů a její vazby na vzdělávání. *Sociologie*, 48(4), 377-398.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2., aktualiz. vyd). Grada.
- Majerčíková, J., Kasáčová, B., & Kočvarová, I. (2015). *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Mertin, V., & Gillernová, I. (Eds.). (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy* (Třetí vydání). Portál.
- Nosál, I., 2002: České dětství v kontextu socialismu a post-socialismu: diskurzy a reprezentace. *Sociální studia*, č. 8, s. 53-85.
- Oprailová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Oprailová, E., & Kropáčková, J. (2016). Od předškolní výchovy k předškolnímu vzdělávání a zpátky k předškolní výchově (Cesta od nedokonalé zmenšeniny dospělého k autonomní osobnosti). *Pedagogika*, 66(1), 39–50.
- Průcha, J. (2009). *Moderní pedagogika* (4., aktualiz. a dopl. vyd). Portál.
- Průcha, J. (Ed.). (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Portál.
- Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Wolters Kluwer.

Syslová, Z., Burkovičová, R., Kropáčková, J., Šilhánová, K., & Štěpánková, L. (2019). *Didaktika mateřské školy*. Wolters Kluwer.

Syslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi* (I. vydání). Masarykova univerzita.

Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Grada.

Štech, S. (2016). Co přinesl „obrat k dítěti“ a co naopak skryl? *Pedagogika*, 66(1), 73-82.

Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Vyd. 2., dopl. a přeprac). Karolinum.

Wiegerová, A., & Gavora, P. (2014). Proč se chci stát učitelkou v mateřské škole? Pohled kvalitativního výzkumu. *Pedagogická orientace*, 24(4), 510-534.

Wiegerová, A., & Gavora, P. (2015). Conceptualisation of the child and childhood by future pre-school teachers. *Pedagogika*, 65(5), 502-515.

Internetové zdroje

DREYFUS, Stuart. *The Five-Stage Model of Adult Skill Acquisition*. Bulletin of Science, Technology & Society [online]. ©2012, roč. 24, č. 3. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <http://www.bumc.bu.edu/facdev-medicine/files/2012/03/Dreyfus-skill-level.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ISCED	International Standart Classification of Education
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
tzv.	takzvaný
např.	například
apod.	a podobně

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Typ školy, kde respondenti studují.....	30
Graf č. 2 Věk respondentů	31
Graf č. 3 Představy o dětech předškolního věku	32
Graf č. 4 Nejčastější chování dětí předškolního věku	33
Graf č. 5 Nejoblíbenější hračka dětí předškolního věku	35
Graf č. 6 Současné děti předškolního věku	36
Graf č. 7 Oblíbené aktivity dětí předškolního věku	37
Graf č. 8 Volný čas dětí předškolního věku	38
Graf č. 9 Sourozenec v předškolním věku	39
Graf č. 10 Vlastní dítě v předškolním věku	39
Graf č. 11 Zkušenosti s dětmi předškolního věku	40
Graf č. 12 Míra komunikace s učiteli o dítěti předškolního věku	41
Graf č. 13 Čtení odborných publikací ohledně dětí předškolního věku	42
Graf č. 14 Míra účasti na seminářích a školeních	43
Graf č. 15 Volba studia pedagogického zaměření	44

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů	31
Tabulka č. 2 Projevy dětí předškolního věku	33
Tabulka č. 3 Vlastnosti a projevy dětí předškolního věku	34
Tabulka č. 4 Hypotéza 1 – skutečné a očekávané četnosti	46
Tabulka č. 5 Komparace výsledků výzkumných metod	49

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník pro studenty učitelství pro mateřské školy

P II: Rozhovor pro studenty učitelství pro mateřské školy

PŘÍLOHA I: DOTAZNÍK PRO STUDENTY UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

Vážení studenti učitelství,

jsem studentkou oboru Předškolní pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je zaměřen na Váš pohled na dítě předškolního věku.

Dotazník je anonymní a je součástí mé diplomové práce. Veškeré odpovědi budou užity pouze pro účely výzkumu. Pokuste se u každé z položek co nejvíce vyjádřit Váš názor. Chápeme, že každé dítě je jiné, ale zkuste se zamyslet, co mají společného, co je charakterizuje a co je pro ně typické. Vaše odpovědi označte podle instrukce za otázkou.

Děkuji, že jste ochotní se mnou spolupracovat a poskytnout k tomuto tématu svůj osobní názor.

Bc. Ivona Válková

1. Kde studujete?

- a) na střední škole
- b) na vyšší odborné škole
- c) na vysoké škole – bakalářské studium
- d) na vysoké škole – magisterské studium

2. Jste?

- a) Muž
- b) Žena

3. Jaký je Váš věk?

- a) do 19 let
- b) 20 – 29 let

c) 30 – 39 let

d) 40 – 49 let

e) 50 a více let

4. Napište prvních pět slov, které Vás napadnou, když se řekne současné děti předškolního věku.

5. Vyjádřete, podle Vašich zkušeností, jak se děti předškolního věku projevují? (U každého výroku vyznačte Váš názor křížkem)

	Naprosto nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Neumím se rozhodnout	Spíše souhlasím	Naprosto souhlasím
Dítě bez problémů navazuje kontakty s dospělými.					
Dítě bez problémů komunikuje s ostatními dětmi.					
Dítě dodržuje pravidla slušného chování.					
Dítě zvládá odloučení od rodičů.					
Dítě správně reaguje na pokyny autority.					

Dítě dokáže unést nezdar, prohru.					
Dítě má smysl pro povinnost, odpovědnost.					

6. S jakým chováním dětí předškolního věku se nejčastěji setkáváte? *(Můžete označit více možností, které nejvíce odpovídají vašim zkušenostem)*

- a) Přátelské chování
- b) Otevřené, aktivní chování
- c) Emočně vyrovnané
- d) Dětský vzdor
- e) Hyperaktivita
- f) Destruktivní chování
- g) Lhaní
- h) Emocionální problémy
- i) Iniciativní chování
- j) Agresivní chování
- k) Jiné .....

7. Jakých vlastností a projevů si všímáte u dětí předškolního věku? *(U každého výroku vyznačte Váš názor křížkem)*

	Naprostou nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Neumím se rozhodnout	Spíše souhlasím	Naprostou souhlasím
Žárlivé					
Soutěživé					
Dravé					

Samostatné					
Nesamostatné					
Komunikativní					
Slušné					
Citlivé					
Hravé					
Nebojácné					
Průbojné					
Aktivní					
Tvrdohlavé					
Neposlušné					
Zvídavé					
Sebevědomé					
Pohybově nadané					
Netrpělivé					
Stresované					
Přetěžované					
Šťastné					
Empatické					

8. Jaká je podle Vás nejoblíbenější hračka dětí předškolního věku?

9. Jaký máte názor na současné děti předškolního věku?

10. Co podle Vás dnešní děti baví nejvíce?

11. Jak, podle Vašeho názoru, tráví děti nejčastěji svůj volný čas? (*Můžete označit max. 3 možnosti, které nejvíce odpovídají vašim zkušenostem*)

- a) Venku
- b) Hrami na PC, Tablet, mobilu
- c) Sledováním TV, DVD
- d) Prohlížením a „četbou“ knih
- e) Sportem
- f) Jiné .....

12. Máte sourozence v předškolním věku?

- a) Ano
- b) Ne

13. Máte vlastní děti předškolního věku?

- a) Ano
- b) Ne

14. Odkud máte zkušenosti s dětmi předškolního věku? (*Můžete označit více možností*)

- a) z praxí v mateřských školách
- b) vedení kroužků pro předškolní děti

- c) hlídání dětí
- d) jiné .....

15. Jak často komunikujete s učiteli o dětech předškolního věku?

- a) Velmi často
- b) Často
- c) Někdy
- d) Občas
- e) Nikdy

16. Jak často čtete odborné knihy a publikace, které se zaměřují na dítě předškolního věku?

- a) Velmi často
- b) Často
- c) Někdy
- d) Občas
- e) Nikdy

17. Jak často se účastníte seminářů a školení ohledně dítěte předškolního věku?

- a) Velmi často
- b) Často
- c) Někdy
- d) Občas
- e) Nikdy

18. Napište pár větami, co Vás vedlo ke studiu pedagogického zaměření?

Děkuji za Váš čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

P II ROZHOVOR PRO STUDENTY UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

1. Jaký máte názor na současné děti předškolního věku?
2. Jaká je podle Vás nejoblíbenější hračka dětí předškolního věku?
3. Jak, podle vašeho názoru, tráví děti předškolního věku svůj volný čas?
4. S jakým chováním dětí předškolního věku se nejčastěji setkáváte?
5. Co, podle Vás, dnešní děti baví nejvíce?
6. Odkud máte zkušenosti s dětmi předškolního věku?
7. Řekněte, co Vás vedlo ke studiu na škole s pedagogickým zaměřením